

כי קרוב

בלימוד החסידות ובדרכי החסידות

בְּנִים אֲתֶם,
עֲבָדֵי הֵם, צְבָאוֹת ה'
יריעה מאלפת לפשרם
של הכינויים השונים לעם
ישראל • הגה"ח
רבי מענדל וזכטר שליט"א

בֹּא אֶל הַתְּבֵה

התוועדות עם
הרה"ח רבי אשר פרקש

בְּחֶרְבִי וּבְקִשְׁתִּי

פניני חסידות מסוגיות
הדף היומי

דבר ה' כי שמע עבדך

מה צורך עמו בתרמילו תלמיד ישיבה המגויס על כרחו לצבא הרוסי, ומה עובר בראשו של חסיד המוצא עמו בלב יער שורץ חיות טרף בערבות סיביר • על אף שרבותיו הגדולים העידו על טוב מידותיו, יקר רוחו ופעולותיו הכבירות להגדלת התורה והאדרתה, הוא ראה כל ימיו בעצמו לא יותר מאשר ציר נאמן לשולחיו • שרטוטים לפרקי חייו והנהגותיו בקודש של המשפיע הדגול ורב החצה, הגה"ח רבי שמואל הלוי לויטין זצ"ל • במלאת חמישים שנה לפטירתו

מֵאַרְבַּע

פְּנֵפוֹת הָאָרֶץ

מדור חדש:

סיפורים של

אור מבתי חב"ד

ברחבי העולם

מלחמת בית דוד

התעוררות אהבת ה' ויראתו, כמו גם השגת אלוקות כפי ערכו, היא עבודת ה' בכוחותיו החיצוניים של האדם, ולמעלה מזה עומדת מסירות הנפש הבוקעת ועולה מעצם נפשו | על ידי שהאדם מוסר לה' את רצונו מכל וכל, מכשיר הוא את עצמו והעולם כולו להתגלות האלוהית העצומה בבית הגאולה

ח"ג עמ' תקכד).

ואמנם, באופן כללי, דרך העבודה הראויה לימי הגלות היא העבודה המדוברת בדרך של מסירות נפש. זאת כי בזמן שבית המקדש היה קיים לא היה צורך בה, שעה שהכול ראו אלוקות בעיני בשר על ידי עשרה הניסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש וגילוי השכינה שרר בו תדיר. לעומת זאת, בזמן הגלות "אותתנו לא ראינו, אין עוד נביא ולא אָתְנו יָדַע עַד מָה" (תהלים עד, ט). ולכן דורנו נקרא דור 'עקבתא דמשיחא', כיוון שאנו נמשלים לעקב האדם. בעקב אין שכל ואין רגש, ובדומה לכך - ביחס לדורות הקודמים - הרי שכדורנו לא רואים ולא מרגישים אלוקות.

לכאורה, אין כל ספק כי מצב זה הוא חשך וירוד מבחינה רוחנית. בהסתכלות פשוטה על הדברים נראה כי בזמן שבית המקדש היה קיים זכה יהודי להשגות גדולות של ראיית אלוקות בעיני בשר, ועבודת ה' הייתה בדרגה עליונה הרבה יותר מזו שבדורותינו אנו. ככל שחולפות השנים, כל יום ויום מרובה קללתו משל חבירו (סוטה מט, א), וממילא החושך הרוחני בעולם הולך ומתגבר. מצד שני, מוכרחים אנו לומר שלצד זאת גם ישנה מעלה דווקא בעבודת דורות אלו האחרונים. פשוט וברור שהחושך לא נעשה מאלי, וגם אותו הביא הקב"ה - מסבב כל הסיבות - לשם כוונה ותכלית מסוימת, ואכן בהתבוננות עמוקה ניתן לראות גם בו מעלה מיוחדת, וכדלהלן.

כאשר אנו נמצאים הרחק במקום ובזמן מבית המקדש, מתעורר אצלנו צימאון גדול יותר ויותר לאלוקות. בצימאון הזה טמונה מעלה נפלאה ביותר, המבוארת בדברי הבעש"ט על פסוקי התהילים: "צִמְאֹה לֶךְ נִפְשִׁי כְּמַה לֶךְ בְּשָׂרִי בְּאָרֶץ צִיָּה וְעֵינַי בְּלִי מַיִם, כֵּן בִּקְדֹשׁ חַיְתִּיךָ לְרֵאוֹת עֵזְךָ וּכְבוֹדְךָ". הבעש"ט אומר, שהמילה בפסוק "כֵּן" משמעותה היא: 'הלוואי', כלומר - הלוואי שהצימאון הקיים בי בארץ ציה וצלמות יתעורר גם כאשר אני בבית ה'; "בִּקְדֹשׁ" - דהיינו בזמן שבית המקדש קיים, הלוואי שגם אז "חַיְתִּיךָ" בתשוקה גדולה כמו זו שיש לי כאשר אני "בְּאָרֶץ צִיָּה וְעֵינַי", דהיינו בזמן הגלות (ראה בעש"ט השלם - פאר מקדושים ח"א עמ' תקד).

כמוכן, אין בהדגשת מעלה זו כדי להוריד מהחובה לבכות ולקונן על המצב בגלות. החושך וההסתור בהם אנו נמצאים הם דבר איום ונורא, ועלינו להתפלל ולזעוק בכל כוחנו שבמהרה נזכה לגאולה. אך בה-בעת עלינו לדעת שכל עוד ובגזירת מלכו של עולם אנו נמצאים עדיין בגלות ומלכנו משיחנו טרם בא לגואלנו, יש במצב זה מטרה ותכלית מיוחדת שמוטל עלינו למצות עד תום.

ככן, שמעשיי להקב"ה ושכינתו יהיו אליו כבן המשתדל בהם אחר אביו ואמו, שאוהב אותם יותר מעצמו ונפשו רוחו ונשמתו.

כוחם של צבאות ה'

ברם, למעלה בקודש ישנה דרגה שלישיית בעבודת ה', והיא שבתורה הקדושה נקרא עם בני ישראל בשם "צבאות ה'", כנאמר "וַיְהִי בְּעֵצְם הַיּוֹם הַזֶּה יֵצְאוּ כָּל צְבָאוֹת ה' מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם". ואכן, אחת ההגדרות למהותו של יהודי היא היותו חייל בצבא ה', כלומר, כזה העובד בבחינת מסירות נפש הדומה להתמסרות הגדרשת מחייל בצבא המלך.

דוגמה לדבר בעבודת ה': כאשר אדמו"ר הרשב"ב ייסד את ישיבת 'תומכי תמימים' ברוסיה, הוא הגדיר את תלמידי הישיבה כ'חיילי בית דוד'. זאת על יסוד המובא בגמרא, "כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו" (שבת נו, א). הרבי הסביר את כוונתו שעל התלמידים לנתק את עצמם מכל ענייני עולם הזה ולהשקיע את כל כולם בתורה ובעבודה, כשמטרת הישיבה היא להעמיד ולהכשיר תלמידים שיפעלו למען התורה והמצוות מתוך מסירות נפש של ממש. ואכן, רבים מתלמידי הישיבה כיהנו לימים בתור רבנים, שוחטים ושאר כלי-קודש ופעלו ברחבי רוסיה בזמנים קשים ביותר, כמו ימי השלטון הסובייטי שרדף את שומרי הדת, מתוך הקרבה עילאית.

כידוע ומפורסם, בנו וממשיך דרכו, אדמו"ר הריי"ץ, היה בדרור ולדורות סמל ודוגמה למסירות נפש. עבודתו הרבה להחייאת והחזקת היהדות במרחביה האדירים של רוסיה וגלילותיה הייתה כרוכה בסכנה מוחשית, ודרשה התמסרות מוחלטת יום יום ושעה שעה. הרבי העיד על כך בעצמו באחד ממכתביו: "בכל פינות שאנו פונים, רואים אנחנו עין בעין כי מסירות נפש דורש השי"ת מאתנו. ואשר על כן היא ראשית העבודה, תוכנה וסופה, ואין לך דבר העומד בפני המסירות נפש" (אגרות קודש

ידוע, ישנם שני תחומים ושתי מדרגות בעבודת ה' - הראשונה היא העבודה בבחינת עבד, "כי לי בני ישראל עֲבָדִים עֲבָדֵי הַס', ולמעלה ממנה היא העבודה בבחינת בן, כמאמר הכתוב: "בְּנֵים אֲתֶם לַה' אֱלֹהֵיכֶם".

שתי המדרגות הללו נזכרות כאחת בתפילת ראש השנה ("היום הרת עולם"): "אִם פְּכָנִים אִם פְּעֻבָדִים", והן תואמות לשני השמות של יעקב אבינו - יעקב וישראל. עם ישראל נקרא לפעמים בשם 'יעקב' (המורה על עקב האדם, 'יעקב' - 'עקב) המסמל את העבודה בדרגה הנמוכה יותר, בחינת 'עבד', כנאמר "וְאֵתָה אֵל תִּירָא עֲבָדֵי יַעֲקֹב נָאִם ה'" (ירמיהו ל. ט). לעומת זאת, פעמים רבות אנו נקראים 'ישראל', שהוא שם של שררה ושלטון ומסמל דרגה גבוהה יותר של עבודה בבחינת בנים: "לֹא יַעֲקֹב יֵאָמֵר עוֹד שֶׁמֶךְ כִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי שְׂרִיף עִם אֱלֹהִים וְעַם אֲנָשִׁים וְתוֹקֵל".

זאת הסיבה לכך שבמוצאי שבת קודש יש נוהגים לומר את הפיוט "אל תירא עבדי יעקב". כי אמנם במוצאי שבת אנו יוצאים מהעבודה של שבת, שהיא בבחינת 'בן' - ישראל, ויורדים אל מדרגת העבודה של ימות החול שבאופן כללי היא בבחינת 'עבד' - יעקב.

שתי בחינות העבודה הללו, עבודת עבד ועבודת בן, שייכות גם אל שני הרגשות הכלליים בעבודת הלב - אהבת ה' ויראת ה'. עבודת העבד הינה מתוך יראה, ואילו עבודת בן נעשית מתוך אהבה וחשק רב. וזהו לשון הזוהר, המביא את דברי משה רבנו, רעיא מהימנא: "קָם רַעִיָא מֵהֵימְנָא וְאֶשְׁתַּטַּח קִמֵּי קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּבִכָּה וְאָמַר, כֵּן יִהְיֶה רַעִיָא דִּילֵיהּ דִּיחֻשִׁיב לִי כְּבָר דְּעוֹבְדֵין דִּילֵי לְגַבֵּי קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְיָתִיהּ יְהוֹן לְגַבֵּיהּ כְּכֹרָא דְאֶשְׁתַּדֵּל בְּהוֹן פְּתוּר אָבוּי וְאִמֵּיהּ, דְּרַחֲמִים לוֹן יִתִּיר מִגְרַמֵּיהּ וְנִפְשִׁיהּ רַחֲמִיהּ וְנִשְׁמָתִיהּ" (רעיא מהימנא - זוהר ח"ג רפא, א). ובתרגום: קם הרועה הנאמן והשתטח לפני הקב"ה ובכה ואמר, כן יהי רצוני שיחשיב אותי

עצם כנגד עצם

על האמור במעלת זמן הגלות יש להוסיף נדבך רעיוני, ונקודתו היא:

הקב"ה הביא אותנו אל תוך החושך וההסתרה הללו, כי דווקא על ידי עבודתנו במעמקי האפלה הזו ועל ידי העבודה במסירות נפש הנדרשת במצב הזה – נזכה לגילויים הרוחניים המיוחדים שיופיעו לעין כל לעתיד לבוא.

הסברת הדברים:

ההעלם וההסתרה של זמן הגלות נובעים מכך שהקב"ה מסתתר בתוך 'לבושים' וכיסויים רוחניים. הלבושים הללו קיימים החל מהעולמות העליונים ביותר ועד לעולם התחתון ביותר – עולם העשייה הגשמי. אפילו העולם העליון ביותר, עולם האצילות, הוא במידה מסוימת לבוש המכסה על הקב"ה, כיוון שכל מה שנכלל תחת השם 'עולם' מבטא – כשמו – עניין של העלם והסתרה (לקוטי תורה שלח לו, ד). כמוכן, בעולם האצילות מדובר על לבוש רוחני דק, אבל מכל מקום גם לבוש כזה מסתיר על עצמותו של הקב"ה, וכל שכן שהעולמות התחתונים יותר – בריאה יצירה ועשיה – מסתירים עוד יותר על אור ה'.

לעומת זאת, לעתיד לבוא יתגלה הקב"ה בכבודו ובעצמו בעולמנו זה, התחתון והירוד ביותר, ובלי כל לבוש והסתרה. וכך מסביר אדמו"ר הזקן בתניא (פ"ו) את הפסוק "לא יִכַּף עוֹד מוֹרֵיךָ" (ישעיהו ל, כ), "שלא יתכסה ממך בכנף ולבוש". כלומר, הקב"ה יתגלה כמות שהוא, ובלשון השגור בתורת החסידות אז יהיה גילוי עצמותו ומהותו של הקב"ה.

ולכאורה: כיצד ירחש הדבר? הלא כדי לזכות לדבר-מה צריך להקדים תחילה עבודה התואמת לו, שמכוחה בא הדבר לידינו?

אלא שאכן, בדרך מידה כנגד מידה, כדי להמשיך את הגילוי הגדול של עצמותו ומהותו יתברך נדרש עם ישראל לעבוד את הקב"ה בעצם הנפש. עבודה זו היא העבודה האמורה, בדרך של מסירות נפש. ורק כך הגילוי שלעתיד לבוא, שהוא תוצאה ישירה מהעבודה בימי הגלות, יוכל להופיע בעולם הזה.

פירושו:

נפש האדם מתחלקת לשלושה חלקים: (א) עצם הנפש. (ב) עשרת כוחות הנפש (מוחין – חכמה בינה ודעת, ומידות – חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות). (ג) שלושת לבושי הנפש (מחשבה דיבור ומעשה).

בחסידות מבואר, שהמילה 'אדם' היא מלשון דמיון, כלשון הפסוק "אֲדַמָּה לְעֵלְיוֹן" (ישעיהו יד, יד), כלומר, האדם דומה לעליונים, ולכן יש באפשרותו "ומִבְשָׂרֵי אֶחָזָה אֱלֹהִים" (איוב יט, כו). היינו שהאדם יתבונן בנפשו ובלבושיה, וכך יוכל ללמוד על העניינים שלמעלה ממנו. וכך בעניינינו, במקביל לנפש האדם, גם למעלה ישנם שלושה עניינים: (א) הקב"ה בכבודו ובעצמו. (ב) עשר ספירותיו הקדושות שהאציל לצורך הנהגת העולמות (חב"ד, חג"ת, נהי"ם, המקבילים לכוחות הנפש). (ג) ה'לבושים' האלוקות (בעולמות בריאה יצירה עשיה – המקבילים למחשבה דיבור ומעשה שבאדם).

והנה, בזמן הבית, כאשר גילוי האלוקות האיר בעולם, לא היה צורך לעורר את עצם הנפש כדי לעבוד את ה'. כל ישראל ראו, הבינו והרגישו את האמת ש"אין עוד מלבדו", וממילא נמשכו באופן טבעי לעבודת ה'. אי-

לכך, העבודה בזמן בית המקדש, שהייתה בעיקר ברבדי השכל והרגש לא נגעה בעצם הנשמה אלא רק בכוחותיה ובלבושיה, ולכן לא היה בכוחה להביא לגילוי עצמותו של הקב"ה.

לעומת זאת, ככל שזמן הגלות מתארך והחושך מתרבה עוד ועוד, הרי שיכולותיו של האדם להשתמש במוחו ולבו לעבודת ה' הולכות ופוחתות, כאמור, ולכן נדרש מיהודי לעורר את עצם הנפש עד לכוח הפנימי ביותר של מדרגת ה'יחידה' שבנפש – שעניינה הדבקות המוחלטת והתמידית בה', וכלשון ההושענות "חבוקה ודבוקה כך, טוענת עולך, יחידה ליחדך" – כי כל התקדמות והתמודדות בעבודת ה' כרוכה במסירות נפש של ממש. וכתוצאה מכך, הגילוי האלוקי ההולך ומתגלה הוא של עצמותו ומהותו של הקב"ה, דבר שיתגלה בשלמותו בעת הגאולה.

אכן, כך, ככל שהאדם עוסק בעבודתו לה' במסירות נפש והוא נכון ומזומן לעבדו יתברך למעלה מכל הכוחות הגלויים שלו,

זאת הסיבה לכך שבמוצאי שבת קודש יש נוהגים לומר את הפיוט "אל תירא עבדי יעקב". כי אמנם במוצאי שבת אנו יוצאים מהעבודה של שבת, שהיא בבחינת 'בן' - ישראל, ויורדים אל מדרגת העבודה של ימות החול שבאופן כללי היא בבחינת 'עבד' - יעקב.

כך הוא מכשיר יותר את עצמו ואת העולם כולו לגילוי האלוקי שלעתיד לבוא, שלמעלה יותר מהגילויים הרוחניים שהיו בזמן הבית. ואם כן, הרי שזו הסתכלות מחודשת על כל אריכות ותכלית הגלות: אין כאן נפילה חסרת תכלית וכיוון, אלא תכנית אלוקית סדורה ומכוונת שעתידי להביא את העולם כולו לגילוי עצמותו של הקב"ה לעתיד לבוא [ואין כאן המקום לבאר כיצד הדברים הללו אינם סותרים לאמירה המקובלת "מפני חטאינו גלינו מארצנו"]. וממילא, המוטל עלינו הוא להתחזק ולעסוק בעבודה זו בשמחה ובטוב לבב, מתוך הכרה ברורה בתוצאותיה ובשכרה.

מקיימה מעוני, מקיימה מעושר

במכתבו הנזכר, מגדיר הרבי הרי"ץ מהי מסירות נפש: "למסור רצונו לגמרי מכל וכל, הנקרא בלשון בני אדם אוועק גיין פון זיך... למסור וליתן עצמו לגמרי מכל וכל, און מחליט זיין בא זיך אז דאָס וואָס מיא דאַרף על פי תורה, איז ניטאָ קיין איך, ניטאָ קיין יסורי הגוף,

ניטאָ קיין טרדות, און ניטאָ קיין דבר המונע!" ובתרגום: שהאדם יחליט בעצמו שבכל מה שנדרש על פי תורה – אין 'אני', אין יסורי הגוף, אין טרדות ואין דבר המונע!

אמנם מכתב זה נכתב במדינת רוסיה בימים ההם, כאשר הקומוניזם היה בתוקפו ונדרשה מסירות נפש בפועל ממש ביחס לכל עניין של יהדות, אבל עלינו לדעת שגם כיום העבודה היא במסירות נפש – לא פחות מאשר באותם ימים. כל ההבדל בין הזמן ההוא לימינו אלה הוא, שהם עמדו מול ניסיון העוני ואילו אנו מתמודדים עם ניסיון העושר. כיום איש אינו מפריע לנו לקיים חיי תורה ומצוות בגלוי, אבל לצד זאת, מבחינה מסוימת, דווקא בשל חיי הרווחה הנוחים יחסית, מי יותר ומי פחות, הרי שהניסיונות והפיתויים של דורנו קשים ורבים וקורצים מכל פינה שלא בערך לדורות הקודמים, וכדי שלא ליפול טרף ליצר הרע ותחבולותיו אין מנוס מעבודת ה' במסירות נפש כדי להישאר נאמנים לו ולתורתו.

ההתמסרות הזאת לעבודת ה' מתבטאת כמה שמכונה בתורת החסידות "מסירת הרצון", המבטא את עצם הנפש. כאמור, בזמננו זה, כוחות הנפש הרגילים – הבנת המוח בגדולת ה' והתעוררות הלב באהבת ויראת ה' – אינם מבינים, חווים ומרגישים אלוקות כמו בזמן הבית, והשפע החומרי נערם כנגדנו ואוטם את עינינו ואוזנינו מלראות ולשמוע אלוקות; ובכל זאת, יש בנו הכוח לעבוד את ה' מתוך עצם הנפש, כך שהתורה והמצוות לא יהיו בבחינת "מַצְוֹת אֲנָשִׁים מִלְמָדָה".

לא אלמן ישראל, ואת הכל עשה ה' יפה בעתו. כנגד הנסיונות הקשים הצפים ועולים בימי הגלות האחרונים גילה לנו הקב"ה את תורת הבש"ט ותורת רבותינו אחריו בקודש לדורותיהם. כי אכן, כנראה במוחש, בכוח לימוד תורת החסידות בהתמדה ובעיון הראוי ניתן לגלות את האהבה המסותרת הטמונה בכל יהודי, וכך לעורר את מדרגת ה'יחידה' שבנפש ואת הכוח למסירות הרצון ועזיבת הכל למען ה' ורצונו.

דברים אלו לא נאמרו ליחיד סגולה ולא בשמים הם, אלא כל יהודי מסוגל לכך. וכפי שאדמו"ר הזקן מבאר (תורה אור מגילת אסתר קכג, ב) את הפסוק "כִּי עַם קָשָׁה עָרַף הוּא", שבראייה פנימית הרי שהוא כינוי הבא להצביע דווקא על מעלתם של ישראל. כלומר, משה רבנו ביקש מה' שישלח לעם ישראל דווקא בגלל שיש בהם תכונת קשיות העורף למעליותא – בהיותם עובדים את ה' בתוקף גדול ובעקשנות גמורה, עד כדי מסירות נפש, בכוח ה'יחידה' שבנפש כל יהודי.

אם כן, אמנם גם בימינו אנו עמלים בעבודת ה' ברבדי המוחין והמידות, בהשגת אלוקות לפי ערכנו ובהתעוררות הלב כל חד לפום שיעורא דיליה, אבל עבודה זו מצומצמת מאוד ביחס לדורות שלפנינו. אולם כך רצה הקב"ה, שכהכנה לביאת המשיח לא יהיו בידינו ההשגות והרגשות העילאיות, וזאת כדי שנצטרך לעורר את עצם הנפש ולעבדו יתברך בעיקר בדרך מסירות נפש. וכאמור, כתוצאה מעבודה זו נזכה לגילוי הגדול לעתיד לבוא – כאשר יתגלה בעולם הזה הגשמי עצמותו ומהותו יתברך, במהרה בימינו אמן. ■

משפיעים לדורות

בעקבות גדולי משפיעי חב"ד

ונתתיו לרה' כל ימי חייו

מהיושבים ראשונה
במלכות. תמונה נדירה
משיחה בין ר' שמואל
וכ"ק אדמו"ר זי"ע

עשרות שנות טלטלות חיצוניות לא נגעו ולא פגעו בעולמו הרוחני הפנימי של החסיד שמילא כרסו ש"ס ופוסקים לצד מכמניה של תורת החסידות.

- מבין כותלי הישיבה אל שורות הצבא הרוסי, ומכס הרבנות בליטא אל הפרחת השממה בגרוזיה הרחוקה.
- וסיכומן של רדיפות השלטון האיזמות ושנות הגלות בערבות סיביר הקפואה, היה עבורו אחד ויחיד: "אין עוד מלבדו".
- עם מלאות חמישים שנה לפטירתו – יריעה מרתקת לקורות חייו והדרכותיו בקודש של הגה"ח רבי שמואל הלוי לויטין זצ"ל, מגדולי רבני ומשפיעי חב"ד בדור הקודם.
- ושמואל בקראי שמו

הרב לוי יצחק הולצמן

ובכל סוגיא וסוגיא חדר לעומקה וידע להבחין אם לימוד התלמידים הוא באופן הנרצה.

בלוע מאמרי חסידות

בשנת תרנ"ט, בהיותו בן 16, החל ר' שמואל ללמוד בישיבת 'תומכי תמימים' המעטירה שהוקמה שנה קודם לכן. באותה עת כבר היה מלא וגדוש בתורת הנגלה ואף למד את חלקי יורה דעה וחושן משפט בשולחן ערוך, אך בישיבה נגלה בפניו עולם חדש של עמקי החסידות שאליהם טרם נחשף דיו בשנותיו הצעירות יותר. במשך חמש שנים בלע בשקיקה את מאמרי החסידות של אדמו"ר הרש"ב אותם אמר בפני תלמידי הישיבה מידי שבת בשבתו. "בליל שישי היו כולם ערים משך כל הלילה", סיפר, "ובכל זאת בערב שבת כאשר הרבי אמר את המאמר, בלעו ממש כל מילה ולא הרגישו בעייפות כלל".

ארבעים שנה מאוחר יותר מנה ר' שמואל בפני תלמידיו בברוקלין את כל מאמרי החסידות שאמר הרבי במשך אותן שנים בזה אחר זה, אך היה חסר לו מאמר אחד והצטער מכך, עד שנוכר שבאותה שבת לא אמר הרבי מאמר. עד היום ישנם מאמרי חסידות מן השנים תרנ"ט-תר"ס שהעדות היחידה לקיומם היא מדבריו של ר' שמואל, כאשר חלקם אכן התגלו לימים בכתב ידו של אדמו"ר הרש"ב.

אחד האתגרים הרוחניים הקשים שניצבו לפתחם של בני הישיבות באותה תקופה היה חובת הגיוס לצבא הרוסי. בדרך כלל, הבחורים היו פונים לקבל את ברכת הרבי הרש"ב, ומסגנון תשובתו וברכתו היה ניתן להבין האם יעלה בידם להיפטר מן הצבא או שיחויבו בגיוס. בשנת תרס"ד התחוללה מלחמה בין רוסיה ליפן, ור' שמואל נקרא לגיוס. באותה עת הורה הרבי לתלמידי הישיבה להוסיף שני דפי גמרא בסדר לימודם היומי, אך לא הורה כך לר' שמואל. כאשר ראה זאת, פנה אל הרבי וביקש סדר בלימוד, אך הרבי השיב לו שאחרי שירגע המצב ישוחחו אודות הלימודים. בשמעו זאת כבר הבין שייקחו אותו לצבא. בשמחת תורה העניק לו הרבי 'משקה' בכפית, הביט בו ואמר לו בלחש "אתה תחזור 'שלם'".

בלכתו לצבא נשא עמו ר' שמואל מאמרי חסידות עמוקים, כמו ספר 'אמרי בינה' של אדמו"ר האמצעי, בסברו שיוכל להתעמק ביני לבני בחסידות ולשכוח על מצבו, אך לצערו הרב נוכח בקשיחות הצבאית ששלטה בכל רגע ביממה, כפי שהתבטא לאחר מכן בכאב "לחשוב מחשבה גם כן אי אפשר". חג הגאולה י"ט בכסלו היה מן הימים הבודדים בשנה בהם התוודע הרבי הרש"ב עם הקהל, ובסיום ההתוודעות ניגש המשפיע רבי שמואל בצלאל (הרשב"ץ) אל הרבי ואמר לו בהעזה של קדושה שהיה בה מן הדאגה הרבה שחש כלפי

אשר תמו שלושים יום להסתלקות אדמו"ר מהר"ש מליובאוויטש, בי"ג חשון תרמ"ג, נולד בעיירה פאהר שבמחוז צ'רניגוב (כיום באוקראינה) מי שיהפוך לימים לרב ולמשפיע הראשי בחצר חסידות חב"ד בדור הבא, ונקרא על שמו הקדוש, הלא הוא רבי שמואל הלוי לויטין זצ"ל.

ר' שמואל גדל במחיצת סבו הגדול, החסיד הנודע רבי גרשון בער מפאהר. על גדלותו הרוחנית העיד אדמו"ר הרש"ב מליובאוויטש שקרא לבנו יחידו, לימים אדמו"ר הריי"ץ, ויעץ לו: "כאשר בא [לליובאוויטש] הרב החסיד רבי גרשון דובער - והוא אחד מזקני החסידים ומקבל פנימי מאת כ"ק אבותינו רבותינו הקדושים - תשתדל להרבות להיות בחברתו, להאזין היטב ולהתבונן היטב איך הוא מתפלל, תהיה אצלו באכסנייתו וגם תבקשו לבוא אליך ותטה אוזן קשבת לכל אשר יספר וידבר".

בילדותו הגיע פעם ר' שמואל לבית סבו, ובדרכם יחד לבית הכנסת סיפר לו כי למד דפי גמרא בעל פה ורוצה שיבחן אותו עליהם. הגיב ר' גרשון בער בפסקנות מ'דארף קענען אינעווייניג', כלומר: צריכים לדעת את הגמרא מבפנים... "דיבור זה פעל עליי 'ביטול'", שח ר' שמואל כעבור שנים כאשר סיפר זאת לתלמידיו. לימים הורה הרבי הריי"ץ לר' שמואל לנהוג מנהגי 'אירצייט' ביום פטירת סבו וכתב לו שזו תהיה זכות עבורו. ר' שמואל העיר כי בדרך כלל כשמתפללים ביום האירצייט זו זכות עבור הנפטר, ואילו כאן הרבי התבטא כי זו זכות עבור נכדו.

רבי זאב וואלף לויטין, אביו של ר' שמואל, היה למדן מופלג ונסמך לרבנות בידי אדמו"ר מהר"ש בעצמו. בהיותו בן 14 השתדך עם בתו של רבי גרשון בער ובמשך השנתיים שחלפו משידוכו לנישואיו למד את שלוש ה'בבות' בש"ס ואת שולחן ערוך חושן משפט כולו. מספרים כי כשהגיע זמן החופה המתינו כולם לחתן והתברר כי הוא שקוע בלימוד כדרכו, עד שהיו צריכים להכריחו להפסיק ללמוד ולבוא לחופה. ר' שמואל סיפר כי אימו ניהלה חנות קטנה וממנה היו מתפרנסים, וכאשר אביו היה יושב בחנות נהגו בו הגויים דרך ארץ והשתדלו שלא להפריע לו מלימודו באותה שעה.

כשהוקמה ישיבת 'תומכי תמימים' בליובאוויטש נבחר רבי זאב וואלף לשמש כמשגיח על סדרי הלימוד בנגלה, כאשר הרבי הרש"ב מונה את מעלותיו "אשר טוב השגחתו בלימוד הנגלה ידוע לנו היטב וכן טוב מידותיו גם כן ידועים המה". תלמידו הגה"ח רבי נחום שמריהו ששונקין זצ"ל מתאר בזכרונותיו את עבודתו בישיבה: "לא רק ההשגחה על זמני הלימוד של התלמידים וסדריהם הייתה מוטלת עליו, כי אם גם ענין הבחינות. הוא היה בוחן את התלמידים שכן כל סוגיות הש"ס היו נהירין לו,

קהילה מימי בית ראשון. בית הכנסת טיפוסי לעדת יהודי גיאורגיה, שם כיהן ר' שמואל כרועה רוחני צילום דוד הולט. ויקיפדיה

בידיעת התורה כמו מדינת גרוזיה, אשר גם היראים ביותר אינם יודעים לתרגם פסוק חומש כדבעי, כתב הרבי הרי"ץ כעבור שש שנים בתארו את פעולות ר' שמואל בגרוזיה, "וכבר תודה לא-ל העמיד יותר מעשרים וחמשה תלמידים בעלי צורה נכבדה, יודעים הלכה לעמקה ובקיאים בסוגיא דגמרא, לומדים לקוטי תורה וכתבי חסידות, ומתפללים כגורבין יהודאין. התלמידים האלה נעשו שוחטים ובודקים, מורים ומלמדים בכמה מקומות וכל אחד מהם משתדל להרים קרן התורה. וכל אלה הם פרי עבודה ופועל איש יקר רוח, אשר מסר ונתן נפשו על זה".

ה'חכם' הראשי של יהודי גרוזיה באותם הימים היה חכם רבי ראובן אלאשוילי זצ"ל. עם בואו של ר' שמואל הכריז עליו חכם ראובן כרב ראשי לכל מחוזות המדינה, דבר זה גרם לכל היהודים לציית לדבריו. במרוצת השנים גבר הצורך ברבנים נוספים שיסייעו בחיזוק היהדות במקום ור' שמואל הביא אברכים נוספים מרוסיה, בהם רבי שמריהו

תלמידו ר' שמואל, כאב לבנו: "רבי, אתם מתוועדים כאן, ואילו שמואל מתהלך אנה ואנה". הרבי האזין לדברים ונאנח, ושבועות ספורים לאחר מכן שוחרר ר' שמואל מן הצבא באופן ניסי, כאשר הוחלט שמגיע לו פטור מהשירות לפי החוק שמי שיש לו רק אחים קטנים בביתו פטור מחובת הצבא, למרות שכבר גויס.

התחנה הבאה בחייו של ר' שמואל הייתה בעיר ראקשיק שבליטא, בה נשא את מרת שיינא בתו של רב העיר ר' אשר מרגלית, מחבר 'שפת אמת' על ספר 'הלכות גדולות'. אחר פטירת חמיו מילא ר' שמואל את מקומו, והוא בן 26 בלבד.

עול הרבנות היה קשה עליו - בעיקר מבחינה נפשית-רוחנית, והוא העיד על עצמו שבאותה התקופה כאשר הייתה מגיעה אליו 'שאלה' על עוף, היה עמל ומתיגע שעות טרם היה מכשירו. "כאשר פסקתי בשאלה על ריאה - לא הייתי יכול לישון בלילה", סיפר לימים. "אם הייתי פוסק להכשיר לא הצלחתי להירדם מחשש שמא שגיתי והאכלתי איסור, ואם הייתי פוסק שהבשר 'טריפה' הייתי מתייסר מפני שהזקתי לקצב"...

בארץ לא זרועה

בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה, בשנת תרע"ו, כאשר החזית התקרבה אל עבר ליובאוויטש, עזב הרבי הרש"ב את העיירה שהייתה למשכן החסידות למעלה ממאה שנה וקבע את מושבו בעיר רוסטוב שבדרום רוסיה. במרחק נסיעה מרוסטוב נמצאת מדינת גרוזיה (כיום: גאורגיה), שקהילת יהודיה היא מן העתיקות שבעמנו ולפי המסורת קיימת כבר מימי בית ראשון. באותם הימים היו בה עדיין קהילות מפוארות ובהן עשרות אלפי יהודים. יהודי גרוזיה ברובם הגדול היו

תמימים ויראי שמים, בעלי מלאכה רודפי צדקה וחסד, ואף המון העם שמר במסירות על מצוות היהדות הבסיסיות כמו החגים, הכשרות והטהרה. עם זאת עקב ריחוקה היחסי ממרכזי התורה והיהדות ברוסיה ופולין, לא היו בה תלמידי חכמים לרוב והורגש בה הצורך בחיזוק החינוך הכשר והדרכה להמון העם בקיום חיי תורה ומצוות.

כאשר התיישב הרבי ברוסטוב נפוצה השמועה בגרוזיה הסמוכה, ויהודי המקום שיגרו משלחת של מנין מנבחרי העדה לבקשו שישלח אליהם רבנים שיחזקו אותם בתורה וביהדות. באותה תקופה נמלט גם ר' שמואל מליטא לרוסיה בעקבות המלחמה, והרבי הרש"ב שיגר אותו, אפוא, לנצח על מלאכת הפצת היהדות בגרוזיה. "כבוד ידידי הרב המפורסם מורנו הרב שמואל לויטין נ"י, זה האיש אבחרהו למשגיח על התלמוד תורה במחנם ללמוד עם המלמדים ועם התלמידים בעלי גמרא, ומוצא אני אשר הוא מתאים אל הכוונה הדרושה", כתב הרבי לחכמי כותאס שבגרוזיה.

הרבי הרי"ץ תיאר לימים את שליחותו הכבירה של ר' שמואל שבתחילה הקים ישיבה עבור בני הנוער, אך עד מהרה החל לדרוש בבתי הכנסת מידי שבת על שמירת שבת ואכילת כשרות ושמירת טהרה ושאר המצוות, "ויודיעם חומר הדברים אשר בכלל היה זה אצלם כמו מנהג ישראל בלבד". "אין לך ארץ פחותה וגרועה

תל תלפיות. מראה בית המדרש 770 בברוקלין בשנים הראשונות לבוא ר' שמואל לארה"ב

תורה חקוקה באבן

סיפור מיוחד על אחד ממסעות השליחות של רבי שמואל לויטין בארצות הברית בשנותיו הראשונות בה, סיפר הגה"ח רבי יוסף ויינברג זצ"ל, שהקים וניהל את ישיבת חב"ד בשיקגו באותן שנים:

"בשנותיו האחרונות שלח הרבי הרי"ץ מליובאוויטש זצ"ל מעת לעת שליחים בכדי לבקר בקהילות יהודיות ברחבי אמריקה, בכדי לעורר בהם את רוח היהדות ולקרבה לתורה. אחד השליחים היה ר' שמואל. הוא הגיע למקום מגוריי בשיקגו בכדי לשהות כמה ימים במחיצת חברי הקהילה ולהשרות עליהם מרוחו התורנית הכבירה. הרבי הורה לו לבקר את מר צ'רלס (יחזקאל) ליסנר, איש עסקים בולט בעיר שהיה חבר בקהילה. הרבי הסביר כי מוצאו של מר ליסנר מגזע חסידי חב"ד, וזקנו היה חסיד מסור של בעל התניא (לימים סיפר הרבי הרי"ץ עצמו למר ליסנר, שזקנו ר' יחזקאל מסטרדוב קבע את שם משפחתו 'ליאזנער' כשם עיירת רבו, וכאשר נאסר אדמו"ר הזקן קיבל על עצמו מיתה תמורתו וכך היה. ל.ה.), אך הנכד נעשה 'אמריקאי', ולכן מקווה הוא שר' שמואל יפעל בו התעוררות רוחנית.

"לא היה זה קל לארגן פגישה עם מר ליסנר, אך לבסוף עלה בידנו לבקרו. ר' שמואל עשה את דרכו לשם, יחד עם הרב פרלשטיין שכיהן ברבנות בית הכנסת 'צמח צדק' בשיקגו ורבנים נוספים. מר ליסנר קיבל את פנינו בחום ובלבביות, ובמהלך הדברים העלה ר' שמואל זכרונות מהיכרותו עם סבו, וגם מר ליסנר נזכר בבית הוריו ובמנהגים החסידיים שליוו אותו בצעירותו. בסיום הפגישה, הוציא הלה את פנקס הצ'קים שלו ושאל לפקודת מי עליו לכתוב את הצ'ק. 'ידידי היקר', אמר ר' שמואל, "לא באתי לבקש ממך תרומה כספית, ואני סומך עליך שלא תיפגע אם אסרב לקבל ממך כסף!"

"הדבר הפתיע את המארח, "השליח המכובד של הרבי מליובאוויטש בוודאי לא הגיע מניו יורק עד לכאן רק כדי לשתות משקה קר בבית", קרא.

"הנח לי להסביר לך פשר דבר", אמר הרב פרלשטיין. "כפי שהנך יודע, ישנן הלכות ברורות בכתובת ספר תורה, שצריכה להיעשות על ידי סופר עם נוצה וסוג מסוים של דיו על גבי קלף. לעיתים קורה, בייחוד כשלא משתמשים בספר התורה משך זמן רב, שאחת האותיות דוהה וספר התורה נפסל. המנהג הוא לבדוק מידי פעם את ספרי התורה, וכאשר מוצאים אות מחוקה או דהויה, ממלאים אותה בדיו ובכך הופכים שוב את הספר לכשר. כך לימד אותנו הרבי: כל יהודי הוא 'תורה' גדושה באותיות ומילים, שיהודי כותב באמצעות אורח חייו בדרך התורה והמצוות; לעיתים אחת האותיות הללו דוהה, ולשם כך שולח אותנו הרבי לבדוק את 'ספרי התורה' ולתקן את האותיות המחוקות בכדי שכל אחד מאיתנו יהיה 'ספר תורה כשר'."

ההסבר נגע עמוקות במר ליסנר (הוא כיהן כנשיא בית הכנסת 'צמח צדק' ונשיא הישיבה החב"דית בשיקגו, ותמך בהם ביד רחבה. ל.ה.).

"כאשר חזר ר' שמואל לניו יורק, דיווח לרבי על שליחותו בשיקגו ועל פגישתו עם מר ליסנר ודברי ההסבר שנאמרו לו. הרבי האזין לדבריו ובתומם נענה ואמר כך: "אמנם המשל טוב הוא, אך לא לגמרי מדויק. אמת היא שיהודי הוא 'תורה', אך מלבד כתיבת ספר תורה בדיו על הקלף ישנה דרך נוספת לכתוב את התורה - באמצעות חקיקה על האבן, כפי שהיה בעשרת הדברות. כאשר כותבים בדיו על הקלף, הרי אלו שני חומרים נפרדים שהתמזגו בידי הסופר, אך מפני שהם בעצם שני חומרים נפרדים ייתכן שהדיי ידהה או יימחק. לעומת זאת, חקיקה יוצרת אותיות ומילים בתוך האבן עצמה ואי אפשר למחוק או לטשטש אותיות אלו, כל עוד האבן קיימת. אמנם קיימת אפשרות שיצטברו אבק ולכלוך שיכסו את האותיות החקוקות, ואם זה יקרה - כל הדרוש הוא רק לנקות את האבן ושוב יבהיקו האותיות כמות שהן."

"יהודי הוא ספר תורה, אך לא באותיות הכתיבה אלא באותיות החקיקה", סיכם הרבי בדבריו לר' שמואל. "אין שום צורך 'לתקן' את היהודי, אלא רק לסייע בידו להסיר את האבק והלכלוך שהצטברו עליו מחמת הסביבה, ולגלות את האני האמיתי שלו, את הניצוץ היהודי של נשמתו. זו הסיבה שלב יהודי תמיד ער ונענה בהתלהבות של קדושה לכל התעוררות הבאה אליו בדברים היוצאים מן הלב."

ששונקין שכיהן כרבה של באטום ולימים שימש כרוב של חסידי חב"ד בירושלים. הרב ששונקין מספר בזכרונותיו שבעיני יהודי גרוזיה היה ר' שמואל 'קודש קודשים' והיו מכנים אותו בתואר 'מלאך אלוקים', כי למרות פשטותם הצטיינו יהודים אלו בחוש מיוחד להבחין במהותו האמיתית של אדם.

מתקופת רבנותו בגרוזיה נשתמרה אגרת שכתב לרבני ארץ הקודש, ה'סבא קדישא' רבי שלמה אלפנדרי והגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל. היה זה בעקבות אסון שהתחולל כאשר חלק מנוסעיה של ספינה שהפליגה מקושטא (כיום: איסטנבול, טורקיה) לבאטום טבעו בים, בהם יהודים מגרוזיה. מכותלי השאלה ופלפולו כיצד להחזיר את העגונות, יכולים אנו ללמוד מעט על גדלותו התורנית של ר' שמואל, שלא השאיר אחריו כתובים. "כאשר אני בכלל מיראי הוראה", סיים ר' שמואל את מכתבו, "ובפרט בענייני אישות החמורות, ואולי גם מקטני הוראה, על כן הנני פונה לדעת תורתם שהיא דעת תורה, כי מצינן תצא תורה."

פעילותו הכבירה של ר' שמואל בגרוזיה נמשכה כעשור, גם בתקופה בה השלטון הסובייטי משל בכיפה. "הייבסקציה" האורורה לא הגיעה לגרוזיה, כתב הרב ששונקין, כשכוונתו למחלקה היהודית של המפלגה הקומוניסטית. בה התקיים "מהרסיין ומחריביין ממך יצאו" באופן שאין דומה לו בתולדות עמנו. "תושבי המקום הם טובי לב ואנושיים ביותר ולא עלה על ליבם שמץ של מזימה ללחום בדת". אך כעבור כמה שנים החלה המשטרה החשאית ללשוש עין לעבר פעולותיו של "ראש הישיבה", הלא הוא ר' שמואל, שלא ידעו את שמו ואת כתובתו. לבסוף התברר כי הוא לא היה מוקד ההתעניינות שלהם אלא הבניין הענק בו החזיק את הישיבה ותלמוד התורה, השלטונות החרימו אותו ולא פגעו לרעה ברבנים. אך ר' שמואל כבר נמלט מהמקום בחששו כי בכוונתם לאסור אותו כפי שנהגו באותם הימים ברחבי רוסיה.

לשם מה למדתי חסידות?

ר' שמואל התיישב בעיירה החסידית נעוול והקים בה בית מדרש לרבנים, בו למדו אברכים להוראה. בית מדרש זה הוקם באמצעות המרכז הרוחני שהקים אדמו"ר הרי"ץ בכדי להפיץ תורה ויהדות בברית המועצות, בעזרתו הכלכלית של ארגון ה'גיוינט'. אחד מחברי המרכז היה הגאון רבי שלמה יוסף זוין זצ"ל, שבסקירה על פעולות המרכז הרוחני תיאר את בית המדרש בראשותו של רבי שמואל: "מוסד 'בית הרבנים' שבנעוול נוסד בחודש אייר תרפ"ה ומטרתו לספח אל תוכו אברכים ובחורים הראויים לכך ולתת להם האפשרות להגיע להוראה ולהיות רב בישראל או לגמור ולהשתלם באומנות השחיטה-זבדיקה ובידיעות ההלכה על בוריה. כל זמן לימודים תומך המוסד בידם וגם עזרה להוצאת בני ביתם". עוד נאמר כי "הוצאות המוסד הם 50 רובל לכל אחד לחודש, סכום זה הוא עבור אברכים, כולם בעלי משפחות, לכלכל את עצמם. יש רק להשתומם על מסירות הנפש בשמחה של אלו המתכוננים להיות רבנים בעתיד, שמקבלים על עצמם לחיות בעניות כזו."

למרות שקיומו של בית המדרש הותר לפי החוק, היה הדבר לצנינים בעיני ה'ייבסקציה'. בשנת תרפ"ט סגרו רשעים אלו את בית המדרש לרבנים ובאישון לילה אסרו את ר' שמואל העומד בראשו. בראיון שהעניק הרבי הרי"ץ לעיתון היידי הגדול 'דער מארגען זשורנאל', תיאר את סגירת בית המדרש כ"אסון הגדול ביותר של היהדות הנאמנה ברוסיה בשנים האחרונות."

עדי ראייה סיפרו כי בשעה שהשוטרים הובילו את ר' שמואל למאסרו, עמדו כל נשות העיירה נעוול בצד הדרך ומיררו בככי והמחזה היה מזעזע. במשך שישה חודשים היה כלוא בעיירה הסמוכה, וכשהוקרו ראו שאינם מצליחים להוציא מפיו דבר, הועבר לכלא 'בוטירקה' הגדול במוסקבה ששימש כמטה הבולשת הרוסית. במשך שבעה חודשים נוספים שהה שם ועבר חקירות מתישות בעניינים איומים, ולבסוף נשפט לשלוש שנות גלות בסיביר.

הדיים לקושי ולייסורים שפקדו אותו בגלות זו התגלו לימים בדבריו לתלמידיו בבואו לארצות הברית, כאשר היה מספר להם בהתוועדויות מעט מזער מעלילות הימים ההם. "באחת ההתוועדויות", רשם תלמידו הרב אברהם ויינגרטן, "דיבר על כך שכאשר אדם מכופף ומכניע את עצמו, לדוגמה כאשר נותר ער בשעה מאוחרת בלילה ועוסק בתורה, הרי זה פועל זיכוך בגופו. וסיפר שכאשר היה בסיביר הקפואה, בודד בלב יער שורץ חיות טרף ומוקף בהרים, פעל בו הדבר

מנהגי חסידות

בכל אורחותיו של רבי שמואל ניכרה יראת שמים מיוחדת ודקדוקי הלכה ומנהג. להלן כמה מהנהגותיו המיוחדות בקודש:

• ערך 'תיקון חצות' לפחות פעם בחודש לפי הוראת אדמו"ר הרשב"א אליו, וסיפר שאדמו"ר מהר"ש ציווה על אביו לערוך תיקון חצות פעם בשבוע, ואילו הוא קיבל הוראה לערוך פעם בחודש. נכדו הרב שלום בער לויטין, שליח הרבי למדינות צפון-מערב ארה"ב, מתאר כיצד היה רואה את סבו יושב על הקרקע ונר דלוק על השולחן שממנו עשה אפר להניח על ראשו, וספר הזוהר (שהיה רגיל על שולחנו) פתוח לפניו. כמו כן, בתשעה באב היה ישן על הרצפה עם אבן למראשותיו.

• היה זהיר ביותר מכל ענין שיש בו חשש עבודה-זרה ח"ו, ולדוגמה: בימי ראשון שהם ימי המנוחה הנוכריים, היה מקפיד ללבוש את כובעו הישן דווקא. כמו כן, כשהעמידו שכניו הגויים את ה'עץ' ליום אידם, הקפיד להאריך את הדרך ולצאת מבניין מגוריו בדרך אחרת שאינה עוברת ליד העץ.

• דקדק מאוד בכשרות ולא אכל בשר בהמה כלל.

• נהג לצום כל שני וחמישי עד חצות היום, וכן במשך כל חודש אלול. כדרכם של חסידים לא הבליט את הנהגותיו והרבר לא נודע עד שבשנת תשכ"ד, בהיותו בן למעלה משמונים, היה קשה לו להמשיך בהנהגה זו וביקש מנכדו להביא שלושה מתלמידי הישיבה לחדרו בכדי לקיים 'התרת נדרים'. בתחילה אף התחמק מלומר לשם מה זקוק הוא להתרת נדרים ואמר לנכדו: "תקרא לבחורים כאלה שאינם פקחים מידי ולא ישאלו שאלות מיותרות..."

זיכוך גדול."

"בהיותי בסיביר", שח לתלמידיו, "היו שם גם פרופטורים ואנשי שם שבעת גלותם נפלו לגמרי ממדרגתם הגבוהה ואיבדו צלם אנוש. אך אני הרהרתי לעצמי, לשם מה למדתי כל-כך הרבה חסידות? אין זה אלא בכדי שבשעה שאבוא לידי ניסיון, יהיה בי הכוח לעמוד בו ולא להישבר".

היה מקרה בו הובילו את האסירים בעיצומו של יום השבת למקום אחר, אך ר' שמואל סירב לטלטל את חפציו בשבת והניח אותם למרגלותיו. אמר לו ה'נצל'ניקי' (=מנהל העבודה) שהוא חייב לטלטל אותם ואם לא – כבר 'ילמדו' אותו לקח. ה'נצל'ניקים' בסיביר היו בעצמם גנבים ורוצחים משולי החברה ובסיביר היה להם כוח בלעדי, כך שהאיום היה גדול ומוחשי. למזלו הרב פגש ר' שמואל שם גוי שהגיע מהעיירה ליובאוויטש והכיר את אדמו"רי חב"ד, וכאשר שמע כי ר' שמואל למד בליובאוויטש החל לסייע לו בדרכים שונות, והוא שטלטל עבורו את חפציו באותה השבת.

כאשר שוחרר מסיביר, ביקר ברוסטוב בכדי להשתטח על ציונו של אדמו"ר הרשב"ב. לימים סיפר כי פגש שם את ר' יחיאל ה'משולח', ואחרי חסיד מופלג ממשפחת הרבי, שהחרי שדרשו איש בשלום רעהו, אמר ר' יחיאל: "הדיבורים של דרישה זה בשלום זה אלו פטפוטים של מה בכך; אמור אתה דבר-מה (כלומר, בדברי חסידות) ואני אומר לך גם כן". דומה כי מעשה קטן זה מלמד רבות על מידת החשיבות שייחסו החסידים לעולמם הרוחני והפנימי גם באותה תקופה קשה ואיומה.

אין עוד מלבדו

במשך השנים הבאות התגורר ר' שמואל באזור מוסקבה, במהלכן הגיש בקשה לשלטונות בכדי לקבל אישור יציאה מרוסיה. תקופת המתנה זו הייתה קשה מנשוא, שכן בד בבד רדפו השלטונות את החסידים באזור, ובמשך תקופה נאלץ גם ר' שמואל לברוח ולהתחבא עד יעבור זעם. בשנת תרצ"ז הצליח לצאת מעמק הבכא ובמשך תקופה חזר לשמש ברבנות ראקשיק שבליטא בה כיהן כרב בצעירותו. אך כעבור כשנה הטיל עליו הרבי הריי"ץ במפתיע לנסוע בשליחותו למשך כמה חודשים בארצות הברית, בכדי להפיץ בה תורה וחסידות.

בדרכו לארצות הברית, ביקר בחצר הרבי בפולין. עשר שנים עברו מאז הפעם האחרונה בה זכה לראות את פני הרבי, ובני משפחת הרבי ביקשו ממנו שלא להביא את הרבי לידי התרגשות ולצער גדול, לאור מצב בריאותו הרופף. ר' שמואל בפיקחותו ניסה להמעיט מקשיי הגלות והפרידה שעברו עליו ואמר לרבי: "הלא כתוב 'ברגע קטון עזבתך

וברחמים גדולים אקבץ", כשמישיח יבוא יסתכלו על ייטורי הגלות כמו על רגע קטן שחלף". נאנח הרבי והגיב "אכן, זהו רגע, אך רגע מר!". כשסיפר זאת בצאתו לרבנות הכבודה, אימו של הרבי, נענתה ואמרה: "אספר לך פתגם ששמעתי מסבך רבי גרשון בער: 'דע' אסור לומר, אבל 'מר' הוא רפואה".

כאשר התראו שוב כעבור שנה וחצי, על אדמת ארצות הברית, לאחר שהרבי נמלט אליה מציפורני הנאצים, אמר הרבי מאמר חסידות ובו הזכיר כי כאשר יבוא משיח ויתגלו רחמי הגדולים של הקב"ה, אז ייראה כיצד כל אריכות הגלות הייתה רק רגע קטן. ר' שמואל היה נוהג לעמוד מול הרבי בשעת אמירת המאמר, וכשהזכיר זאת הביט עליו הרבי במבט חודר ובחיוך מר, כאומר "כעת מבין אתה כבר למה התכוונתי?".

בתקופה המדוברת 'חרש' ר' שמואל את מדינות ארצות הברית לאורכן ולרוחבן, ביקר בקהילות היהודיות השונות וחיזק את יוצאי גזע החסידים בלימוד החסידות ובהנהגה חסידית. עשרים שנה לאחר מכן הזכיר לו במכתבו רעהו, החסיד הנודע רבי אברהם פריז, כיצד חזה שבבואו לבית כנסת בשכונת ברונזוויל שבברוקלין התאספו כאלף אנשים לשמוע את דבריו, ולאחר אמירת 'לחיים' קם ר' שמואל מלוא קומתו, טפח על הבימה והכריז "אין עוד מלבדו..." דמותו האצילה כבשה גם את ליבם של תלמידי הישיבות הליטאיות בארה"ב, אחד מהם הוא הרב יהודה צבי פוגלמן שהפך לימים לחסיד חב"ד, וכך סיפר: "בהתוועדות החסידית הראשונה בה השתתפתי, הסביר המשפיע ר' שמואל באריכות את קטע התפילה "שוכן עדי". "בפי ישרים תתרום", אמר, מתייחס לתקופה שלפני מתן תורה, "בשפתי צדיקים תתברך" מתייחס לתקופה שלאחר מתן תורה, "ובלשון חסידים תתקדש" זו תקופת החסידות, "ובקרב קדושים תתהלל" זו התקופה שלאחר ביאת המשיח. הדברים וה'יציר' המרומם של ר' שמואל עשו עלי רושם כל ימחה".

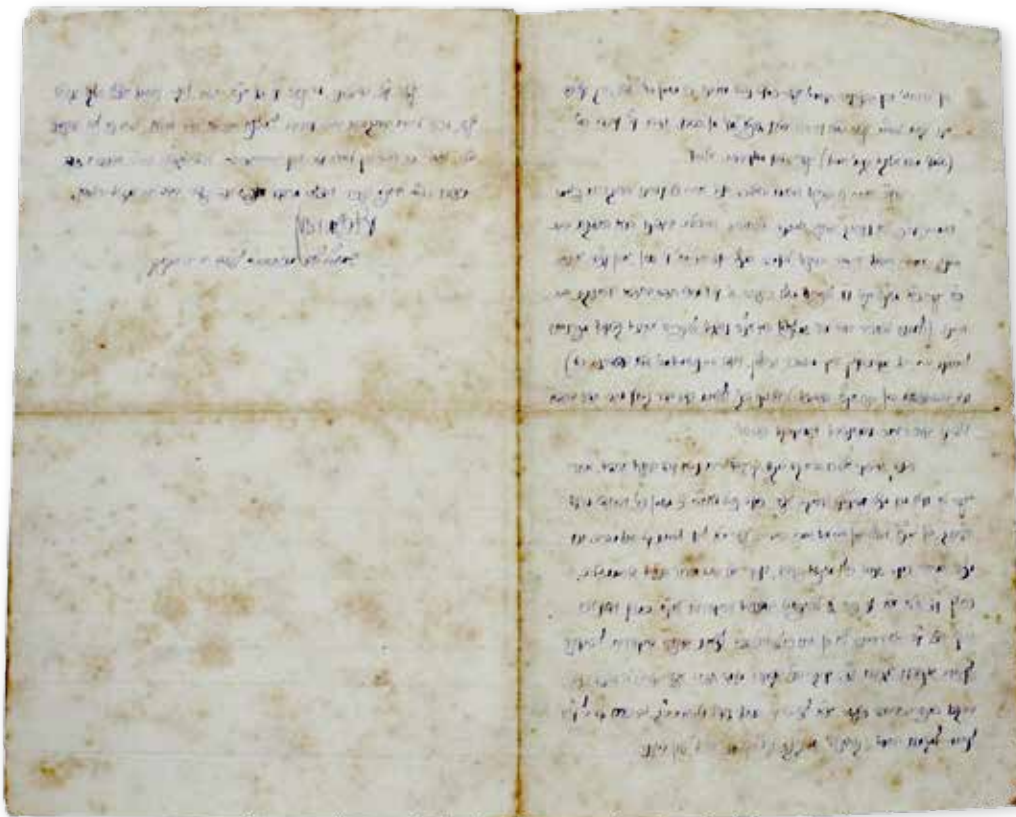
נסיעתו של ר' שמואל לארצות הברית הייתה אמורה להימשך חודשים ספורים בלבד, אך הרבי ביקש ממנו להמשיך לשהות בה גם לאחר מכן. למעשה, הישארותו של ר' שמואל בארצות הברית הצילה את חייו. כאשר קדרו שמי אירופה ורוחות המלחמה החלו לנשב, התאמץ ר' שמואל להביא את בני ביתו מראקשיק אליו, אך לצער הלב מאמציו עשו פרי חלקי בלבד. אשתו מרת שיינא נפטרה בגטו וילנה ובניו ר' גרשון בער ור' שלום נרצחו בידי הנאצים, ה' יקום דמם. בניו ר' אברהם יעקב ור' בנימין ניצלו וכך גם בתו, אשת העסקן הנודע הרה"ח ר' בנימין גורודצקי.

הנפש הבהמית מבינה יידיש טוב יותר

ממקום מושבו עסק ר' שמואל רבות בהצלת הרבי הריי"ץ מן המלחמה והכנת מקום לשבתו בארצות הברית. כאשר נתבשר

מקדש עמו ישראל. ר' שמואל מתכבד בברכה בחופת אחד מתלמידיו

עת צרה ומצוקה. מכתב שכתב ר' שמואל בהיותו בעיירה נעול, בתוככי רוסיה הסובייטית, בשנת תרפ"ז, בו הוא קורא עם חברו הר"ר מאיר שמחה חן בקריאה של חיבה אל רעיהם החסידים שמעבר לים, להטות שכם ולסייע כלכלית למפעליו המחתרתיים של אדמו"ר הריי"ץ להפצת היהדות. על החתום: "שמואל הלוי מכותאיים, לפניים רב בראקשיק"

שמואל מן היושבים ראשונה במלכות וזכה ל'קירובים' מופלאים, מידי ערב ראש השנה היה משגר אליו הרבי מכתב שלם בכתב יד קדשו ובו ברכות ואיחולים לשנה החדשה, כמו לדוגמה ש"לאורך ימים ושנים טובות ירווה רוב נחת חסידותי מכל יוצאי חלציו שיחיו ומתלמידיו מושפעו שיחיו ויראה פרי טוב בעמלו בזה". הרבי נהג מידי חג פורים לשגר משלוח מנות ל'כהן' לוי' ו'ישראל', כאשר ר' שמואל היה הלוי. כאשר אושפו בבית הרפואה, זכה שהרבי הגיע לבקרו ושוחחו אודות חיוב ברכה בשתיית מים בכדי לבלוע תרופה, וכן אודות גדולי ישראל שהחמירו בפדיון הבן לפדות את עצמם אצל כמה כהנים מחמת הספק, והרבי הזכיר שמספרים כי כך נהג החסיד רבי הלל מפאריטש, אך אין הדבר מסתבר שכן ר' הלל היה לוי...

ר' שמואל שימש גם כרב הפוסק בחצר הרבי. "כדבר שאלותיו", כתב הרבי הריי"ץ לאחד החסידים לאחר בואו לארצות הברית, "יפנה לידידי עוז הרה"ג הרה"ח הר"ש שליט"א לעוויטין, שהוא בעל הוראה מצויין". אדמו"רי חב"ד היו מוכרים לו את החמץ בערב פסח, כמנהג אדמו"רי חב"ד למכור לרב את החמץ ושהוא ימכור אותו לגוי. ובמכירת החמץ האחרונה בימי חייו של ר' שמואל, ביקש ממנו הרבי שיברך אותו.

בי"א אלול תשל"ד נפטר ר' שמואל והוא בן 91 שנה. בסיום ה'שבועה' לפטירתו, בהתוועדות ח"י אלול, דיבר הרבי זי"ע במעלתו של המשפיע המנוח: "פעם סיפר לי", אמר הרבי, "אודות תקופת מאסרו בגלות סיביר - מאורעות פרטיים מהתקופה היא - כולל תיאור רציון כללות המעמד ומצב בו היה שרוי בתקופה היא, שכיוון שלא היו תחת ידו ספרי קודש התעורר אצלו ספק בנוגע לנוסח ברכות השחר, שלא זכר אם הנוסח הוא "הנותן ליעף כח" או "הנותן ליעף כח"... ראו מה נשאר בזכרונו של יהודי לאחר שחלפו עשר או עשרים שנה מהגלות והמאסר, דבר שהיה נוגע אליו עד כדי כך - לא הצער והייסורים שבגלות קשה ביותר כמו גלות סיביר, בהעדר הצרכים האנושיים המינימליים; אלא הבלבול מזה שלא זכר את הנוסח המדויק בברכות השחר, ליעף' או ליעף'!"

"בכך רואים", סיים הרבי, "עד כמה גדולה פעולתם של רבותינו נשיאינו על המקושרים אליהם שיהיו יכולים להגיע למדרגה כזו שהדבר הנוגע להם אינו הצער של ייסורי הגוף אלא הבלבול בעבודת ה'".

באדר-ראשון ת"ש כי הרבי עלה על הספינה בדרכו לאמריקה, הודיע ר' שמואל על כך לכלל החסידים במכתב מיוחד: "כלל החסידים וכלל ישראל חשים קשר עמוק ולבבי ואהבה אמיתית בלב ונפש אל הרבי שליט"א, אצל כל אחד חקוק בעומק נשמתו שהרבי הוא נשמת היהודים והיהדות, ועם בואו לאמריקה יפיח רוח חיים בכל חיי היהדות בדרך האמיתית של תורה ומצוות, אמונה ודעת, כפי הכוונה הפנימית והאמיתית של הבורא ית'".

ביום בואו של הרבי לארצות הברית הקים בה סניף חדש לשיבת 'תומכי מנחה את כשהוא ממנה את ר' שמואל כמנהל ומשפיע הישיבה. בתפקידו זה שימש עד יומו האחרון, לצד פעליו הרבים בהפצת היהדות. רעיונותיו

וסיפוריו נמסרו מדור לדור בידי תלמידיו, כשחלק מהם מופיע בספר 'ניצוצי אור' בו פורסמו רשימות תלמידו הרב אברהם ויינגרטן.

התוועדותיו היו לשם דבר. "לאחר התוועדות עם ר' שמואל היית מרגיש מין חלל בלב", שח אחד מתלמידיו. "הרגשת שמהו אינו כשורה בעבודת ה' שלך ומוכרחים מהיום והלאה להשתנות". תלמידו הגה"ח רבי יצחק דוד גרונר זצ"ל, מרבני אוסטרליה, סיפר כי ר' שמואל היה מרבה לספר על ה'עבודה' של סבו הגדול. "הוא סיפר שכאשר ר' גרושון בער היה מתפלל היה מפרש לעצמו קטעים רבים מהתפילה ביידיש, באמרו שהנפש הבהמית מבינה יותר טוב ביידיש. פעמים רבות שמעתי גם את ר' שמואל עצמו מתפלל ומפרש לעצמו קטעים מהתפילה ביידיש".

בתפקידו כמשפיע היה תובע מתלמידיו להשתפר בדרכיהם, אך ידע לתבל את דבריו בהומור בכדי להגיע לליבותיהם. כאשר הוכיח תלמיד והבחין כי הוא מתרגז מכן, היה מביט אל תוך עיניו ואומר לו בחיוך קל: "על מה אתה כועס? ממה נפשך, אם אני צודק, הרי שמעת דבר טוב; ואם איני צודק, הרי עוד יותר טוב"... ר' שמואל נודע בפיקחותו ותמיד היה בפיו מענה נכון ומחוכם לכל שאלה. למרות זאת היה רגיל לומר שאף כי החסידות אינה מחבבת את הטיפשות, אך עם קצת פחות 'שכל' יכולים להתקרב יותר אל האמת.

"כידוע היה לר' שמואל חוש הרצאה נפלא והיה דורש בטוב טעם בדברים חוצבי להבות", שח הגה"ח המקובל רבי מנחם זאב גרינגלאס זצ"ל. "פעם אחת, לאחר דרשה מרכזית באירוע מסוים, בא אליו אחד ה'בעלי בתים' ואמר לו: רבי! יש לי כבוד עצום כלפיך, מעולם לא פגשתי חכם כמותך. השיבו ר' שמואל בסיפור: פעם קיבל רבי מנחם מענדל מהורודוק כתב רבנות שנחתם בידי גדולי הרבנים ובו נכתבו עליו תארים מופלגים. סובכיו הבחינו כי בתחילה צהבו פניו משמחה, אך מיד לאחר מכן השתנו פניו והוא נתמלא בעצבות. שאלו אותו לפשר הדבר והשיב: תחילה חשבתי שכשאבוא למעלה לאחר מאה ועשרים וישאלו אותי 'מענדל! התפללת? למדת?', מיד אציג בפני בית דין של מעלה כתב זה שהעידו עלי למטה תלמידי חכמים גדולים. ברם, לאחר מכן הרהרתי בלבי, מה יקרה אם ישיבו לי 'אבל מענדל, מענדל, אתה הלא יודע את האמת...' ובאותו רגע התעצבתי בלבי. סיים ר' שמואל את הסיפור ונענה: אני הרי יודע את האמת, מי אני ומה אני..."

בתקופת הנהגתו בקודש של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע היה ר'

נכנסים לתיבה, יוצאים מוהתיבה

יעקב הלך לדרכו, וגם אנו צועדים מחודש תשרי איש איש למלאכת ה' המוטלת עליו > התחלת הקריאה בתורה מעניקה ליהודי את הכוח לצלוח כל מונע בעבודתו, וגם להיות שש ושמה כל ימיו > כנגד שטף הטרדות האופפות אותנו מארובות השמיים ומעיינות התהום יש עצה אחת בלבד > אי אפשר לקנות סחורה בלייפציג על ידי דמיון בעלמא, ואל לו לאדם לעטות על עצמו מעיל פרווה ולהתחמם לבדו מפני הצינה הרוחנית

באופן זה שהנפש האלוקית פועלת ומשפיעה גם על הנפש הבהמית, בכך שהיא מעדנת ומזככת אותה עד שגם היא נעשית חדרת התלהבות ודבקות בתורה ומצוות כמו הנפש האלוקית. ברם, לעומת זאת, לפעמים ייתכן מצב בו הנפש האלוקית מתעוררת בדבקות כה גדולה, עד שהיא עלולה לשכוח מתפקידה לדאוג גם לנפש הבהמית, וכאשר תתעורר מדבקותה היא תגלה שהתרנגול ברח... כלומר, הנפש הבהמית נשארה במלוא אונה ועוצמתה כי האדם לא טרח לטפל בה. ולכן עלינו לשים אל לבנו את הדרישה לעסוק בחינוך הנפש הבהמית והכשרתה להתקרב אל ה'. כלפי מה הדברים אמורים?

רק לא מזמן חגגנו כולנו את חגי חודש תשרי - הזמן הנעלה ביותר בשנה והגדוש בימים קדושים ונעלים. אבל דווקא בגלל ההתעלות הרבה שזוכה לה האדם בחודש זה, עלול להיווצר מצב בו הוא אינו טורח לעיין בנעשה בגופו ובנפשו הבהמית, ובינתיים התרנגול בורח... ואם כן, ההוראה הנלמדת מהסיפור הזה היא שעלינו לזכור שכל תכלית העבודה בחודש תשרי היא לשחוט את התרנגול, את הנפש הבהמית - "אינן ושחט אלא ומשך", כלשון הגמרא (חולין ל). כלומר: למשכה, להעלותה ולהביאה לרשות הקדושה.

לחיים, לחיים ולברכה!
מספרים על רבי לוי יצחק מברדיצ'ב שכאשר סיים ללמוד הלכות שחיטה והגיע לשלב הניסיון המעשי, החזיק את העוף בידו השמאלית, את סכין השחיטה בידו הימנית והתחיל לומר את ברכת השחיטה בדבקות גדולה. אמירת הברכה נמשכה זמן רב, ועד שסיים לומר אותה - נשמת העוף מידו של הצדיק האוחזת בו ופרח לו לדרכו...

כשסיים רבי לוי יצחק לומר את הברכה ופקח את עיניו, לא הבין מה ארע. "היכן התרנגול"? ! שאל בפליאה... ויש אומרים שבעקבות המעשה הזה לא חזר רבי לוי יצחק עוד למלאכת השחיטה.

אכן סיפור חביב המלמד על גודל דבקותו של צדיק האמת בעת ברכה ותפילה, אבל בהזדמנות מסוימת כאשר סיפר הרבי את הסיפור הזה הסביר את ההוראה בעבודת ה' העולה ממנו: התרנגול, אמר הרבי, מורה על הגוף והנפש הבהמית - כמבואר בתורת החסידות, הנפש הבהמית נמשלה לעתים לבהמת בקר, לעתים לצאן ולעתים לעוף, ואתה אנו נדרשים להקריב על מזבח עבודת ה' ולקרבה לאלוקות, כלשון הפסוק "מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם... ואם מן העוף וגו'". ועבודת ה' שלמה צריכה להתבצע

יוצאים לדרך

בחצר חב"ד נהוג מקדמת דנא להכריז במוצאי שמחת תורה "ויעקב הלך לדרכו". והכוונה בזה היא שאחרי החגים מתחילה התקופה בה יהודי יוצא לדרך, לחיי היום יום הרגילים, כל אחד בהתאם למה שהועידה לו ההשגחה העליונה, כאשר המטרה היא לעשות את העולם דירה לה' יתברך.

זכורני התוועדות עם הרבי זי"ע, בה הסביר בפרוטרוט כל מילה בהכרזה זו:

"ויעקב" - רמז לעקב הרגל. מה פירוש? כידוע, עם ישראל נקרא בשני שמות - יעקב וישראל, כשמותיו של יעקב אבינו, אביהם של שבטי ישראל. בחודש תשרי יהודי הוא בבחינת ישראל - אותיות 'לי ראש', שם בעל חשיבות ושררה של קדושה - "כי שרית... ותוכל", ואילו אחרי החגים יהודי יורד מרום המעלה לעשות את עבודתו במדרגת עקבים, בעולם המעשה.

"הלך" - יהודי צריך להיות תמיד בבחינת "מהלך". לא להתקבע במדרגתו הרוחנית ולעמוד במקום אחד, אלא נדרש ממנו להתחדש ולהתעלות בעבודתו בכל יום - "ילכו מחיל אל חיל".

"לדרכו" - לאן יהודי הולך? לדרך המיוחדת והפרטית. כלומר, בחודש תשרי כולנו מאוחדים סביב אותן מצוות, ובמשך רוב הזמן אנו שוהים כולנו יחד בבית הכנסת ובסעודות ואירועי החג. אבל שליחותו של יהודי בחיי היום-יום היא פרטנית ומשתנה בהתאם לכישוריו ויכולותיו ונסיבות חייו, ועל כל אחד מוטל לעבוד את ה' בדרך המיוחדת שלו ושם נמצאת שליחותו. וכידוע הסיפור מרבי זושא

מאניפולי שאמר על עצמו: כשאעלה השמימה בבוא זמני, לא ישאלו אותי מדוע לא הייתי כמו משה רבינו או כמו הבעל שם טוב; ישאלו אותי: למה לא היית זושא?!...

הרעיון הזה של "ויעקב הלך לדרכו" - היה הרבי מרחיב ומלמד - הוא למעשה תהליך הבנוי שלבים-שליבים. החל ממוצאי שמחת תורה, עובר דרך שבת בראשית, שבת פרשת נח, ראש חודש מרחשוון עד ז' מרחשוון, כשכל שלב מהווה התקדמות נוספת בעבודת ה' ובהליכה מחודש תשרי אל תוך עבודת השנה.

במחיצת קודשו של הרבי הורגש באופן מיוחד כמה קשה לו הפרידה מחודש תשרי, ממש כדברי חז"ל הידועים "קשה עלי פרידתכם". כך למשל, זכורני שבאחת השנים, בימים לאחר שבת פרשת בראשית, עמדה קבוצת אורחים מחוץ לבית המדרש של הרבי כדי לקבל ממנו ברכת הפרידה כנהוג, אלא שאז כשחלף הרבי על פניהם פנה לאחד האורחים ואמר: מדוע ממהרים אתם לחזור? עוד תהיה שבת שמחה יחד!

באותה עת הייתי תלמיד בישיבת 'תומכי תמימים' המעטירה במונטריאול, קנדה, ולפי התוכנית עמדת לעשות את דרכי לישיבה עם חבריי עוד לפני שבת פרשת נח. אבל בשמענו מילים מרוממות כאלו מפי הרבי, ביקשנו וקיבלנו את רשות הנהלת הישיבה להישאר שבת נוספת עם הרבי וכך זכינו אכן לשבת שמחה ולהתוועדות מרוממת עד אין קץ.

אין הפרעה אמיתית

את הכוח לעבודתו במשך השנה כולה, שואב יהודי מקריאת הפסוק הראשון בתורה - "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ":

תוכנו של פסוק זה הוא שהקב"ה ברא את העולם כולו מאין ואפס. וכדברי הרמב"ן שתיבת "ברא" בלשון הקודש משמעותה - הוצאת יש מאין. וכיוון שאין לקיומו של העולם כל היתכנות מצד עצמו, לכן מוכרחת פעולת ההתהוות להתרחש בכל רגע מחדש. וכך פירש הבעל שם טוב בתורתו הידועה (המובאת בתחילת שער היחוד והאמונה שבספר התניא) על הפסוק "לעולם ה' דברך נצב בשמים" - שעשרת המאמרות בהם נברא העולם ממשכימים להוות ולקיים את כל הנבראים בכל רגע מחדש. ואם כן, האמת היא שכל נברא מצד עצמו הוא אין ואפס, וכל קיומו ומציאותו היא אך ורק מפני שהקב"ה מהווה אותו

באופן תמידי, וממילא כל מציאותו היא - האלוקות.

כאשר יהודי מתבונן במשמעותו של הפסוק הזה ובתורת הבעש"ט האמורה ומגיע להבנה שכל מציאות העולם היא למעשה אלוקות, חודרת בו ההכרה ש"אני לא נבראתי אלא לשמש את קוני" ושכל פרט בבריאה קיים אך ורק כדי לסייע לעבודת ה' - "כל מה שברא הקב"ה בעולמו, לא בראו אלא לכבודו". ובלוויית הכרה זו יש בכוחו לצאת לחיי היום-יום ולהתמודד עם העולם ועם כוחות הטבע המכסים על האלוקות, כשהוא זוכר ש"בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" - שהבריאה היא יש מאין ולכן מתהווה בכל רגע ורגע על ידי הקב"ה, ולכן לא ייתכן שדבר כלשהו יוכל לבלבל או להפריע לו באמת למלא את שליחותו בעולם ולהשלים את הכוונה העליונה ש"נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים".

זה הכוח שיהודי שואב על ידי הקריאה של פסוק זה בתורה ובכך שהוא 'חי' עם הדברים הללו, כדברי אדמו"ר הזקן שלא די בקריאת ולימוד הפרשה אלא נדרש מאיתנו 'לחיות עם הזמן' - לחיות עם פרשיות השבוע. ולענייננו, כאשר האדם 'חי' את הרעיון הטמון בפסוק "בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", משפיע הדבר עליו כך שלאורך על כל השנה כולה לא יתרשם משום מניעות ובלבולים במשך השנה מתוך ידיעה שהכל אלוקות.

חשוב להוסיף נקודה העולה מתוך הדברים האמורים, ויש בה כדי להועיל לאנשים רבים:

הידיעה וההכרה ש"לעולם ה' דברך נצב בשמים" נוגעת לא רק לחיזוק עבודת ה' הרוחנית, אלא היא גם מפחיתה ומסירה את הדאגות המלוות את האדם שוכן בתי חומר. כך מבאר אדמו"ר הזקן (אגרת הקודש יא) שדאגת האדם על שחסר לו דבר-מה בבני חיי ומזוני נובעת מכך שהוא שוכן לעתים שהכל באשר לכל בא מהקב"ה. אך כאשר הוא מתבונן וממחיש לעצמו את עניין ההתהוות יש מאין בכל רגע, הדבר משרה עליו בטחון ושמחה בזכרו שכל מציאות הבריאה היא דבר ה', וממילא אין עוד מציאות מלבד הקב"ה. וכיוון שעל הקב"ה נאמר "עוז וחדוה במקומו" ו"אין רע יורד מלמעלה", הרי שאפילו כשהוא פוגש דברים הנראים במבט ראשון כמייצגים את היפך-הטוב - עומדת לנגד עיניו העובדה ש"בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ", ומשום כך בכל מצב אליו ייקלע הוא יהיה שרוי בשמחה. ויתרה מזו: כפי שמבאר שם רבנו הזקן, כאשר יהודי מעורר בעצמו את האמונה והביטחון שאכן הכל טוב, דבר זה עצמו מחולל ומשפיע שכן ייראו הדברים גם באופן גלוי ומוחשי.

אחיי ורעיי, עלינו ליטול את ההתעוררות וההתלהבות שהייתה מנת חלקנו בחודש תשרי, ולהחזירה בחיי השגרה של עבודת ה' - "ויעקב הלך לדרכו", ולא להניח לתרגול לברוח... וכמו כן, יש להתבונן בכך ש"ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו", לגלות עובדה בכל פרט בבריאה ובחינו ולחיות לאורה.

עבודתו זו מהווה הכנה לכך שבקרוב ממש נזכה לראות את "רוח אלוקים מרחפת על פני המים" - זה רוחו של משיח, כדברי חכמינו, שאז יקוימו בנו דברי הנביא "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר" - הכול יראו בגלוי ובעיני בשר את דבר ה' המהווה ומחיה את כל הנבראים בכל רגע.

נענה ואמר לו המגיד: שומעות אוזניך מה שפיך דובר? זו גם התשובה לשאלתך. כשם שלצורך קניית הסחורה לא די במחשבה לבדה אלא צריכים לנסוע ולקנות את הסחורה בפועל, כך גם בעניין התפילה

אל המו"ד

לפני שהגיע המגיד ממעזריטש לחצרו של הבעל שם טוב והיה לתלמידו המובהק, היה לו חבר שעסק יחד עמו בלימוד תורת הקבלה ובעבודת התפילה על פי כוונות האריז"ל. שנים לאחר מכן, כאשר נפגשו השניים, ראה הלה כי תפילתו של חברו המגיד אורכת זמן רב, ללא השוואה עם תפילתו שלו. כשסיים המגיד את תפילתו, פנה אליו חברו והביע את פליאתו בפניו - הלא גם הוא מתפלל עם כוונות האריז"ל, ולמרות זאת אינו מאריך בתפלה עד כדי כך.

במקום לענות על שאלתו ישירות, החל המגיד לשאול אותו על חייו ומעשיו ועל מקור פרנסתו. השיב הלה שיש בעולותו עסק אותו מנהלת זוגתו כדי שיוכל להגות בתורה במנוחה, אך מזמן לזמן נוסע הוא אל היריד הגדול הנערך בלייפציג כדי לרכוש סחורה עבור העסק. נסיעה זו

על ידי ביאתו אל התיבה באמרו "אני את נפשי הצלתי". אדם כזה הוא בבחינת "א צדיק אין פֿעלץ" - צדיק הלבוש במעיל פרווה, דהיינו שהנהגתו היא כאדם המתעטף במעיל פרווה כדי להתחמם ולא אכפת לו מכך שאנשים אחרים סביבו טובלים מצינה, וכך גם צדיק זה דואג רק לעבודת ה' האישית שלו. את זאת מגיע הפסוק להשמיענו שעל האדם מוטלת האחריות להביא אל התיבה את כל אלו שהוא בא עמם במגע, החל מבני ביתו ועד ל"בניך אלו התלמידים". זאת אומרת שעליו לפעול ולהשפיע על כל סביבתו שייכנסו גם הם לתיבות התורה והתפילה, ויחיו בחיים של תורה ומצוות.

נכנסים בשביל לצאת

אחרי הכל, עם תום המבול כאשר "יבשה הארץ", הגיע ציווי ה' את נח - והפעם בכיוון ההפוך: "צא מן התיבה אתה ואשתך ובניך ונשי בניך אתך, כל החיה אשר איתך.. היצא איתך". מהי המשמעות של ציווי זה בעבודת ה', ובפרט בהתייחס לתורת הבעש"ט האמורה על הפסוק "בא אל התיבה"?

על כך ביאר הרבי: חודש תשרי - חודש החגים - הוא מעין 'תיבת נח'. בחודש זה ישנם חגים רבים ורובו ככולו מוקדש להתעסקות בעניינים נעלים כלימוד התורה, קיום המצוות ועבודת התפילה. באופן טבעי, לבו של יהודי נוטה להישאר בחודש זה ולא לצאת ממנו. אך כאשר בא חודש חשוון מגיע ציווי הקב"ה "צא מן התיבה": אל לו לאדם להישאר בתיבה, אלא עליו לצאת לעולם ולעשות ממנו דירה לו יתברך.

כך הדבר גם בכל יום ויום. בתחילת היום על האדם להתפלל וללמוד תורה - "מבית הכנסת לבית המדרש", אך אחר כך יהודי יוצא למלאכתו - "הנהג בהם מנהג דרך ארץ", ושם תפקידו לגלות אלוקות על ידי שמתנהג באהבת ישראל כלפי כל יהודי באשר הוא, ובאופן ש"כל מעשיך יהיו לשם שמים" ו"בכל דרכיך דעהו".

זכורני כי בהיותי בבחורתי בחודש החגים בחצרות קודשו של הרבי, הייתה נערכת בסוף החודש 'חידות כללית' לקבוצות שונות של אורחים, אברכים בנפרד ובני הישיבות בנפרד, והרבי היה נושא בפניהם שיחות ובהן הדרכות רוחניות למשך השנה הבאה. כנערים צעירים, השיחות שאמר הרבי בפנינו היו עבורנו המנוע הרוחני לשנה תמימה. היינו נערכים אליהן ברצינות רבה, ואחר כך מדקדקים בהן וחיים עם הדברים לאורך השנה כולה.

כך למשל, בסיום חודש תשרי תשמ"ט אמר הרבי בשיחתו לתלמידי הישיבות - מהי משמעות היציאה מתיבת נח ביחס לתלמידי ישיבה? הלא מטבע הדברים הם שרויים בכל עת בתוך תיבת נח ובארבע אמות של קודש. אלא, ביאר הרבי, תיבת נח של תלמיד ישיבה הוא זמן התפילה, אז הוא מתעלה למדרגה עליונה אף יותר מעולמן של סוגיות הגמרא והדיונים אליבא דהלכתא - עתה הוא דבוק בה' באהבה ויראה. לעומת זאת, היציאה מן התיבה משמעותה שלאחר התפילה צריך הוא ליטול את הגמרא ולצלול לשורותיה, והוא נדרש להשתמש עם שכלו האנושי להבין את הנאמר, להקשות ולהתפלפל בכוח כישוריו כדי להבין את חכמת ה'. ודבר זה הוא בבחינת יציאה מן התיבה עבור בני תורה...

אלא שסדר הדברים הנכון הוא שתחילה יש להקדים ולקיים את הציווי "בא אל התיבה", ורק אז ניתן לקיים כראוי את הציווי "צא מן התיבה", שהיציאה לעולם תהיה באופן המתאים לרצון ה', וכך תתמלא הכוונה האלוקית בבריאת העולם - "נתאוהו הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים", עד לביאת משיח צדקנו במהרה. ■

אורכת שבועות מספר, ובסיומה יכול הוא לשוב ולשקוד על התורה ועל העבודה.

שאלו המגיד: אינני מבין, מדוע מבזבו אתה זמן כה יקר על הנסיעה ועל קניית הסחורה? הלא יכול אתה לשבת בביתך ולדמיין במחשבתך במשך רגעים ספורים את כל פרטי הנסיעה וקניית הסחורה!

ענה לו חברו: ידידי, ניכר עליך כי 'בטלן' היית ו'בטלן' נותרת... הלא כדי שיהיה מה למכור צריכים להשיג את הסחורה בפועל ולצורך זה יש לנסוע ליריד בפועל, ולא להסתפק במחשבת הדמיון לבדה.

נענה ואמר לו המגיד: שומעות אוזניך מה שפיך דובר? זו גם התשובה לשאלתך. כשם שלצורך קניית הסחורה לא די במחשבה לבדה אלא צריכים לנסוע ולקנות את הסחורה בפועל, כך גם בעניין התפילה - לא די בדיעת כוונות האריז"ל, אלא יש להתבונן בעניינים אלו עד שהדברים יורגשו בנפש האדם פנימה. עבודה זו דורשת זמן רב, וזו הסיבה לאריכות התפילה.

סיפור זה ממחיש את משמעות הפנימיות של ציווי ה' לנח "בא אתה וכל ביתך אל התיבה". תורה מפורסמת ממורנו הבעש"ט מלמדת כי מי המבול רומזים על "המים הזדונים" - "מים רבים" של טרדות הפרנסה ובלבולים שונים בענייני העולם הזה הבאים למנוע מהאדם לעבוד את ה' ולבצע את תכלית כוונת ירידת נשמתו לעולם הזה -

לעשות דירה לו יתברך בעולם התחתון. אי לכך, הדרך להתמודד עם טרדות ובלבולים אלו היא על ידי "בא אל התיבה": תיבה, במובן של מילה - כמו: ראשי תיבות - רומזת לתיבות התורה ותיבות התפילה. כלומר, על האדם להיכנס ולהידבק אל פנימיות תיבות התורה ותיבות התפילה, ולא להסתפק באמירת המילים מן השפה ולחוץ, ובכך יינצל משטף ההפרעות הסובבות אותו.

הוסיף הבעש"ט ואמר: אלו השייכים לענייני כוונות - עליהם לדבוק בכוונה הפנימית של תיבות התפילה, אבל עבור האנשים הפשוטים די בעצם אמירת פסוקי התורה והתפילה בחיות ובהתלהבות, ובכך פועלים הם בנפשם "בא אל התיבה" וניצולים מהמים הזדונים - מכל הטרדות והבלבולים.

ברוח זו מתפרש גם הפסוק "צהר תעשה לתיבה": על האדם להאיר - "צהר" מלשון אור הצהריים - את תיבות התורה והתפילה. כי האותיות מצד עצמן הן כדבר דומם חסר חיים, ועל ידי שהאדם מכניס בהן חיות ואור - באמירתן בכוונה וברגש פנימי - הופכות המילים לדבר חי ומאיר.

אם לפרט יותר, מי המבול ששטפו את העולם היו מורכבים משני סוגים - "תהום רבה" מלמטה ו"ארוכות השמים" מלמעלה, וכנאמר "נבקעו כל מעיינות תהום רבה וארוכות השמים נפתחו". ובאמת, הרבי זי"ע מסביר (לקוטי שיחות ח"א) כי ישנן טרדות האופפות את האדם בבחינת "תהום רבה" - כאלו הנובעות מעניינים תחתונים, גשמיים וחומריים, וישנן טרדות שנמשלו ל"ארוכות השמים" - כאלו הנובעות מעניינים רוחניים ונעלים, כמו עסק בצרכי ציבור באמונה וכדומה, אלא שהן מפריעות לאדם ללמוד תורה ולקיים מצוות כדבעי למהווה.

כלפי שני סוגי טרדות אלו יש עצה אחת - "בא אל התיבה". אנחנו צריכים לדאוג שבזמני התפילה ולימוד התורה נהיה שקועים בכך לחלוטין. רק בדרך זו יכול אדם לחקוק בעצמו את ההכרה שעיקר מציאותו היא התורה והתפילה, וממילא כל שאר העניינים הינם טפלים ובכך יינצל מהמים הרבים.

אבל אל התיבה לא הולכים לבד, צריך לדאוג להציל גם אחרים ולהביאם להתחמם גם הם באורה של תורה ובחומה של התפילה. וכנאמר בהמשך הפסוק "בא אל התיבה" - "אתה ובניך ואשתך ונשי בניך איתך". אל לו לאדם להסתפק בהצלת עצמו מ"המים הזדונים"

חרקיב, אוקראינה

אחד ממפעליו הכבירים של כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, אשר אין יהודי בעולם שלא נחשף אליו, הוא מפעל השלוחים הפרוסים על פני העולם כולו, פשוטו כמשמעו, בעבודתם לתקן עולם במלכות שדי ואשר ביתם וליבם פתוח לכל דכפין בגשמיות וברוחניות. אנו שמחים לפתוח בזאת מדור חדש, בו נשתדל בס"ד להביא בכל גיליון בפני הקוראים שביבי אור וסיפורי נשמה המתרחשים בבתי חב"ד.

פצצה בתפילת שחרית

יצחק הורוויץ

הרב מוסקוביץ עם חיים מרדכי, הקצין שניצל

אבל מסור לקיום מצוות גם בתנאי החזית הקשים באופן מעורר הערצה. הוא מקפיד על כשרות, הנחת תפילין ותפילות גם כאשר מסכיב יהום סער הקרבות. "בערב שבעה עשר בתמוז, למשל", מספר הרב, "הוא ידע שלמחרת צפוי קרב קשה, ולפיכך יהיה חייב לשתות ולא יוכל לצום. משום כך, על דעת עצמו, הוא החליט לצום בערב הצום במקום ביום הצום עצמו. הסברתי לו כי אין כל צורך בכך, והוא יכול שלא לצום במצב כזה ואין עליו חובת תשלומים. אבל כזה הוא היהודי המיוחד הזה. כמו

בעוד אנו, יושבי ארץ הקודש, מצויים מזה שנה במלחמה עם אויבינו, מתנהלת לה כבר שנתיים ומחצה מלחמה עקובה מדם בין המדינות רוסיה ואוקראינה. בסער המלחמה נפגעו גם יהודים וקהילות יהודיות, ובלחימה עצמה משתתפים גם יהודים מאזרחי אוקראינה. צרות אחרונות משכיחות את הראשונות, אך המלחמה הולכת ומחריפה וכינתיים לא נראה לה סוף.

אחד מאזורי הלחימה הקשים שוכן במזרח אוקראינה, ולכן מדהים להיווכח כי למרות הכל, דווקא בלב שטחי האש והקרבות, מתנוסס עמוד אורה של היהדות במסירות נפש שאין למעלה ממנה, על ידי שליח הרבי זי"ע ורבה הראשי של חרקיב, הרה"ח רבי משה מוסקוביץ שליט"א.

כן, קודם ראש השנה הוא למד בעצמו לתקוע בשופר כדי שיוכל לתקוע לעצמו בלב החזית".
ביום מן הימים ביקר חיים מרדכי בביתו, ושם נקרא לשוב למחרת בבוקר השכם לנקודת כינוס של הגדוד שלו. הוא ערך חישוב שיוכל להתפלל שחרית במניין בבית הכנסת, אף אם יאחר במקצת. הוא הודיע כי יאחר מעט, ונשאר להתפלל איתנו. מיד לאחר התפילה מיהר לנקודת הכינוס, אבל כשהתקרב למקום עצרו אותו מחסומים ואמבולנסים רבים. התברר כי באותה נקודה בדיוק בה התאספו החיילים נפלה פצצה רוסית ורבים נהרגו ונפצעו. ראינו ממש את יד ההשגחה שהצילה אותו ממוות בשל התעקשותו על תפילה במניין".

חרקיב נחשבת כבירת מזרח אוקראינה ומרכזה האסטרטגי, ולפיכך היא סופגת אש קשה והפצצות יומם ולילה, כשהאזעקות אינן פוסקות והפכו לחלק ממנגינת החיים בעיר. הכוחות הרוסיים ניסו לכבוש אותה מספר פעמים ואף הצליחו להיכנס לליבה, עד שנהדפו. "ראינו את הטנקים הרוסיים ליד בית הכנסת", מספר הרב, "ומיד עם הפלישה נמלטנו מערבה. אך לבסוף החלטנו לחזור העירה, שכן כל זמן ויש בעיר יהודים והקהילה מתקיימת, חשנו שמחובתנו להישאר. ואכן, זה עתה סיימנו את חודש החגים כהלכתו ובמלואו, כאשר אש יהודית של תורה ותפילה בוערת בחרקיב.

"מטבע הדברים, בשל היותנו קרובים לחזית, העיר מלאה חיילים. כך גם המרכזים הרפואיים המקומיים משמשים את הצבא, ובהם מאשפזים את הפצועים המגיעים משדות הקרב. אני מבקר מדי יום את החיילים היהודים הפצועים ומעניק להם עזרה, מזון כשר, מתפלל עמהם ומניח להם תפילין. הם זקוקים לכך מאוד".

הרב ומשפחתו לא ראו קרובי משפחה וידידים מבחוץ זה זמן רב, מאחר שהם לא עוזבים את הקהילה הקטנה במצבה זה. "לפני שנה ביקר אצלנו עיתונאי מישראל", אומר הרב, "אבל מאז לא היינו לנו אורחים מחוץ למדינה, איש לא מעז להגיע לחרקיב.

"ברוך ה', בית הכנסת פעיל כל העת. בהשגחה פרטית של ממש, באחד הימים נפלה פצצה על בניין סמוך והוא נהרס כליל, אבל בית הכנסת כמעט לא נפגע", אומר הרב, "ומסיף ומספר כי היה עד פעמים רבות בתקופה זו לניסים גלויים, ועל אחד מהם נספר להלן: חיים מרדכי הוא חבר ותיק בקהילת חרקיב, ומשמש כקצין בכוחות הלוחמים באזור. חיים מרדכי הוא לכאורה יהודי פשוט,

עקירת הרע שבנפש - באמצעות התפלה

חרכי - זו תפלה, קשתי - זו בקשה (קכג, א)

והם ב' חלקים שבסדר התפלה - תפלת שמונה עשרה שעיקרה היא בקשת צרכי, היינו "קשתי", וכל סדר התפלה שעד שמונה עשרה הוא "חרכי", וכדאייתא בזהר על הפסוק "ויקח רמח בידו" דהיינו רמ"ח תיבין דקריאת שמע, וחרכ ורומח הם ענין אחד, כמו שכתוב "ורומות א-ל בגרונום וחרכ פיפיות בידם".

רוממות א-ל בגרונום וחרכ פיפיות בידם

והענין הוא דהנה בגרון יש ג' ענינים - קנה ושט ורידין, ובקנה יש גידי המוח שבהם ועל ידם נמשך לחלוחית המוח ללב ולריאה, ואמרו רז"ל (חולין מה, ב) תלתא קני הוו (לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפצל לשלשה, רש"י), חד פריש לליבא וחד פריש לריאה וחד פריש לכבדא.

והנה כמו שהמים מצמיחים כל מיני תענוג, כך על ידי הקנה נמשך התענוג באלקות מבחינת רוממות אל, והיינו כשמתבונן בהפלאות ורוממות אור א"ס איך שאור א"ס מופלא ומרומם מגדר עולמות, דגם העולמות היותר עליונים אינם בערך הא"ס כלל, דלכן אני ה' לא שנית, שאין שום שינוי כלל מקודם שנברא העולם לאחר שנברא העולם משום שאינו בערך כלל.

וכשמתבונן בזה באריכות ההתבוננות הרי מאיר האור במוחו ומתענג מאד על הפלאות ורוממות הא"ס, ועל ידי הקנה נמשך ההתבוננות הזאת בלב גם כן, כי העיקר הוא שיורגש בלבו דוקא, וכמו שכתוב וידעת היום והשבות אל לבבך דוקא, כי הלב הוא עיקר הפנימית שהוא המחלק חיות לכל האברים על ידי הרוח חיים והדם הנמשך מן הלב, וכמאמר ליבא פליג לכל שייפין, דכן הוא גם בעבודה הרוחנית שהלב ירגיש ג"כ ענין הפלאות ורוממות גדולת הא"ס, שעל ידי זה בא לאהבה בתענוגים, שמתענג מאד על אלקות ונמשך בבחינת דביקות עצומה לדבקה בו ית', וכמאמר זכור אב נמשך אחרין כמים, דכמו שטבע המים לדבק, כמו כן על ידי התענוג שמתענג על אלקות הרי הוא מתעורר באהבה עצומה לדבקה בו.

ועל ידי זה הוא מכרית את אפשריות היניקה של החיצונים, כי התענוג הוא מדרגה שלמעלה מסדר השתלשלות, ולכן מכרית את יניקת החיצונים שהיא מהמקיף שלמעלה מהשתלשלות, דשם אין מעשה הנבראים תופס מקום, וכחשיכה כאורה, ולכן משם גם הקליפות יכולים לקבל.

כי הנה בכחות הנפש הרי התחלת הכחות פנימיים הוא מכח החכמה ולמטה, והכחות דרצון וענג הם למעלה מהכחות פנימיים, ולמעלה היינו דהתחלת ההשתלשלות הוא מספירת החכמה, אבל ענג הוא למעלה מהשתלשלות, ולכן כאשר ההתבוננות הוא בכחי אור א"ס כמו שהוא מופלא ומרומם מעולמות, הנה על ידי ההתבוננות הרי הוא ממשיך את הפלאות אור א"ס במוח ולב, שזהו ענין הקנה שהוא קנה חכמה קנה בינה, דתחלה מאיר גילוי התענוג בהתבוננות במוחו ואחר כך על ידי הקנה נמשך התענוג בלב, שנורגש גם שם עד שהלב מתפעל באהבה בתענוגים, ועל ידי זה גורם למעלה ג"כ שהמקיף שלמעלה מהשתלשלות יומשך בפנימיות דוקא, וממילא כבר אין מקום ליניקת החיצונים, כי מהפנימיות אינם יכולים לקבל.

וזהו שעל ידי רוממות א-ל בגרונום, על ידי ההתבוננות באלוקות בקריאת שמע, להיות ואהבת את הוי' אלוקיך, שנמשך רוממות א-ל מהמוח ללב על ידי הגרון, על ידי זה מכרית את יניקת החיצונים כנ"ל (וכדאייתא בגמרא בפרק קמא דברכות) "כל הקורא קריאת שמע כאילו אוזחו חרב של שתי פיות".

חרכ - נגד אויב קרוב. קשת - נגד אויב רחוק

וכל זה הוא ענין החרב, אבל שמונה עשרה הוא ענין הקשת. דהנה בברכות האמצעיות בשמונה עשרה אדם מבקש צרכי, והנה בקשה אינו שייך כי אם כשחסר לו, ומבקש שימולא החסרון. אבל כשאינו חסר לו, אינו שייך בקשה. אמנם יודע דהבקשות דשמו"ע אינו רק שמבקש על צרכי גופו מה שחסר לו בגשמיות, כי אם מבקשים על זה שחסר לו ברוחניות, והיינו מה שאינו מאיר לו גילוי אלקות בנפשו ובעולם, וזהו גם כן הגורם את החסרון בגשמיות, דאם היה מאיר גילוי אלקות, ממילא היה טוב גם בגשמיות, וכמו בזמן הבית, שהיה מאיר גילוי אלקות בעולם וממילא היה להם ריבוי השפעה גם בהשפעת גשמיות, איש תחת גפנו ותחת תאנתו, ומה שחסר בגשמיות זהו מצד החסרון ברוחניות.

ואותה אנו מבקשים בשמו"ע, שיומשך גילוי אלקות, שזה ענין "ברוך אתה ה'" - שיהיה הברכה וההמשכה למטה בבחינת גילוי, והיינו אחרי שמתבונן ברוממות אלקות שאין ערוך אליו כלל, ואיך שהוא רחוק מאלקות בתכלית, הנה על ידי זה יתמרמר מאד, ומבקש מעומקא דלבא שיומשך גילוי אלקות למטה.

והנה על ידי בקשות אלו, נעשה בחינת קשת להרוג את החיצונים, דההפך בין חרב לקשת הוא, שהחרב הורג את השונא שעומד אצלו בקירוב, אבל השונא שעומד מרחוק, אינו יכול להרוג בחרב, אבל על ידי הקשת יכול להרוג גם את השונא שעומד מרחוק.

וגם הקשת כל שמושכין אותו יותר על גבי היתר, מגיע למרחוק יותר. וכך הוא ענין התפלה, שהבקשות נעשים בחינת קשת להרוג את דקות הרע שבו, וכל מה שמושך את הקשת יותר, היינו שיתמרמר יותר על ריחוקו, יגיע יותר למרחוק - להרוג גם את הרע שבדקות מאד, שאינו מרגיש אותו כלל, ונדמה לו שאין בו כלל, שאינו נותן דעתו על זה ולא עלתה על דעתו שיש בו דברים אלו, או שאינם חושבים לרע כלל. אבל והמה יעשו במחשך מעשיהם, שמורידים אותו ח"ו מעט מעט.

אבל על ידי שמו"ע הרי הוא מכרית גם הרע שבדקות, דזהו שאחר שמו"ע דוקא אומרים וידוים אשמנו בגדנו כו', דלכאורה הוידוי היא צריך להיות קודם התפלה. אלא משום שקודם התפלה דרך איש ישר בעיניו, כשלא עשה עבירה, ואדרבה עשה איזה מצוה או למד תורה, ונדמה לו שהוא קרוב לאלקות, ואינו מרגיש כלל בהרע שבו, אמנם על ידי הצירוף דתפלה דמצרף לכסף כו' איש לפי מהללו, היינו בהלילול ושבח דתפלה שמבקש קרבת אלקות, אזי הוא מרגיש את הסיגים והפסולת שבו שמונעים ומעכבים אותו מהגילוי.

אלא שבפסוד"ז וק"ש מרגיש רק בגסות הרע לבד ולא בדקות הרע, כי לגבי מדרגות תחתונות אין דקות הרע מעלים ומסתיר, כי אם לגבי מדרגות עליונות, שם מעלים ומסתיר דקות הרע ג"כ, ולזאת דוקא כשמגיע בשמו"ע שרוצה בבחי' הקירוב באור"ס שאין ערוך אליו, אז מרגיש גם בדקות הרע שבו, ומתמרמר מאד על זה, ועל ידי זה הוא מכרית גם את הרע שבדקות, וזהו ענין הוידוים שאחר שמו"ע, דהיינו דחיית הרע הנ"ל.

(על פי ספר המאמרים תרנ"ט ע' קנב ואילך [במהדו"ח קסא ואילך]. תרצ"ב ע' תמג ואילך)

פי שניים - עולם התהו ועולם התיקון

הבכור נוטל פי שנים (קכג, ב)

כי הנה הבכורה היתה אצל עשו, דכתיב ויצא הראשון אדמוני כו', ויעקב קנה ממנו את הבכורה.

והנה כתיב בא אחיך במרמה ויקח ברכתך, ויאמר וכו' את בכורתך לקח והנה עתה לקח ברכתך. והענין הוא, דעשו הוא עולם התהו

כולא חד, ולכן באמת (כמו שהוא לגבי הקב"ה) אינו מסתיר כלל, ועל ידי העבודה דתומ"צ ממשיכים גילוי שם הוי' בעולם. וענין הב' בהוי' הוא האלקים הוא, שגם שם הוי' (כמו שהוא למעלה מהתלבשות בשם אלקים) הוא רק בחינת אלקים וצמצום לגבי עצמותו ומהותו ית' כביכול, וכמו שכתוב אני הוי' הוא שמי, שבחינת הוי' אינו אלא שם, כמו שם האדם שאינו אלא המשכה ממנו, כך גם שם הוי' הוא זיו והארה בלבד, שהוא צמצום רב ועצום לגבי אור א"ס ב"ה עצמו כביכול. והמשכת דרגא נעלית זו היא על ידי עבודת התשובה, וזהו ענין ב' חלקים של בכורה. (על פי אור התורה דברים ח"ב ע' תתקג ואילך. ד"ה שובה ישראל תש"מ)

איחוד צדיקים ובעלי תשובה

אמר קרא לתת לו פי שניים. למיתבא ליה אחד מצרא (קבר, א)

בכורה הוא ענין עבודת התשובה (כנ"ל), והנה צדיקים ובעלי תשובה הם ב' מיני מדרגות בישראל, ופעם משמע מדברי חז"ל שמעלת בעלי תשובה גדול מצדיקים, שמקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים כו', ופעם שבחו מעלת צדיקים מאד, בענין במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים, ולא אמרו בעלי תשובה.

והענין הוא דצדיקים נקראים כך על דרך מה שכתוב באברהם ושמרו דרך הוי' לעשות צדקה כו', בהיות ידוע שתכלית הבריאה היא להיות דירה בתחתונים, דהיינו שיומשך בחינת אחד גם למטה כמו למעלה. וזהו ענין דרך הוי', היינו כמו הדרך שעשוי לילך מעיר לעיר, כך התגלות שם הוי' גם למטה בעולם העשייה, נקרא דרך, כלומר שעל ידי זה הוא הולך.

וזהו בחינת צדקה, כי כמו שהצדקה מעשירה את העני להחיות רוח שפלים, כך גם המשכת שם הוי' לעולם החושך. ועל כן כל המצות נקראים בשם צדקה, כמו שכתוב והעמדנו עלינו מצות, כי תר"ך מצות הם תר"ך עמודי אור כו' – שדרכם נמשך מלמעלה, והוא בחינת צדקה.

ומעלת הבעלי תשובה היא שעל ידי התשובה מגיעים למעלה יותר, וזאת, מפני שהם כובשים את יצרם, המעלה דאתכפיא, ועל ידי אתכפיא הוא המשכת אור א"ס שלמעלה מהשתלשלות, כמאמר כד אתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, המשכת האור שהוא בכולהו עלמין בשוה, אור שלמעלה משייכות לעולמות, כי על ידי שהאדם עושה נגד טבעו, הרי הוא פועל למעלה ג"כ המשכת אלקות למעלה מהסדר הרגיל ע"פ ההשתלשלות.

נמצא שהמשכה עצמה שעל ידי עבודת התשובה, היא ממשכה גילוי נעלה, אבל גילוי שלמעלה ממציאיותו, ואילו המשכה למטה במציאות העולם היא על ידי עבודת הצדיקים דווקא. והיינו ששני העבודות יחדיו נצרכים, הן המשכה הנעלית מלמעלה והן המשכה למטה באופן פנימי ובהתיישבות, כי כוונת הבריאה דדירה לו יתברך בתחתונים, היא שיהיה גילוי אלקות בעולם כמו שהוא במציאותו.

ועל פי זה יש לבאר את מאמר הזהר עתיד משיחא לאתבא צדיקא בתיובתא, כי התשובה אינה על עבירות דוקא, כי אם גם על מי שהוא נפרד ואינו בבחינת התלהבות כל כך, ועל זה אמרו כל ימינו בתשובה, דהיינו שגם הצדיק יעשה תשובה, על מה שלא היה הביטול כל כך, כמו שלא היה בביטול כל כך בתפלה וכיו"ב, ואזי יש בעבודתו גם מעלת התשובה. וזהו ענין פי שניים אחד מצרא, שיהיה התחברות והתכללות ב' הבחינות דצדיקים ובעלי תשובה בבת אחת לעת"ל.

(על פי לקוטי תורה שיר השיירים מד, ב ואילך. אור התורה דברים ח"ב ע' תתקד. תורת מנחם ספר המאמרים מלוקט ח"ג ע' רמט ואילך)

ויעקב הוא עולם התיקון, ועולם התהו קדם לעולם התיקון, ולכן עשו הוא הבכור, אמנם הכוונה העליונה היא שעולם התיקון יתקן את השבירה שהיתה בעולם התהו, וזהו ענין לקיחת הבכורה על ידי יעקב, ובדין הוא שירש יעקב את עשיו, כי על ידי עבודתו הוא יורש ומברר את עולם התהו.

ואופן התיקון הוא, כשאישי ישראל לובש בגדי עשו, היינו שעוסק בעניני עולם הזה כדי להרוויח, אך כוונתו היא לשם שמים – ליתן ממון לצדקה ויהיה לו במה להוסיף כח ללמוד תורה ולקיים מצוות, ולכן לקיחת הבכורה היא "במרמה" כי כלפי חוץ נראה שעוסק בעניני עשו, אך תוכו רצוף אהבה לאלקות, וזהו "בא אחיך במרמה" פירוש שלא יהיה האחזה והדביקות בעניני עולם הזה כאכילה ושתייה בהתקשרות אמיתית, כי אם במרמה על דרך מאמר רז"ל כאילו כפאו כו', שיהיה זה ירידה אצלו, אלא שמכוין רק בכדי לברר ביורשים והיינו שאוכל בכדי שיתפלל בכח האכילה כו' (וכמ"ש בשולחן ערוך אורח חיים ס"ו רלא).

ועבודה זו היא הפועלת ירושת פי שניים, היינו גם עולם התיקון וגם עולם התהו.

(על פי לקוטי תורה במדבר עד, ג. מאמרי אדמו"ר האמצעי תקע"ז ע' ר. אור התורה דברים ח"ב ס"ע תתקד. תורת שמואל תרכ"ו ע' רצ)

עבודת התשובה - פי שניים מעבודת הצדיקים

ענין הבכורה ברוחניות היא עבודת התשובה, ועל זה נאמר לא יוכל לבכר את בן האהובה וכו', כי את הבכור בן השנואה יכיר לתת לו פי שניים, דבן האהובה היינו עבודת הצדיקים בתורה ומצוות. ובן השנואה הוא מי שעבר עבירה ואחר כך חזר בתשובה, וכדכתיב שלום שלום כו' לרחוק שנעשה קרוב.

והנה איתא במדרש נאמר בסיני אנכי ה' אלקיך, בכרמל יאמר כפול ה' הוא האלקים ה' הוא האלקים, ומבואר בלקוטי תורה (שבת שובה סה, ב) שבסיני היו ישראל בדרגת צדיקים, ועל ידי עבודת הצדיקים בתורה ומצוות, נמשך ענין הוי' הוא האלקים פעם אחת, מה שאין כן בהר הכרמל על ידי התשובה המשיכו הוי' הוא האלקים ב' פעמים. והוא על דרך מה שבמתן תורה כתיב אנכי ה' אלקיך, אנכי פעם אחת, מה שאין כן גבי תשובה כתיב אנכי ה' הוא גו' למעני גו', אנכי ב' פעמים, לפי שעל ידי העבודה דתורה ומצוות נמשך בחינת אנכי פעם אחת, מה שאין כן המשכה שעל ידי עבודת התשובה היא למעלה יותר מהמשכה שעל ידי העבודה דתומ"צ.

והנה כאשר האדם הוא באופן דהאלקים עשה את האדם ישר הנה על ידי עבודתו בתורה ומצוות הוא ממשיך הגילוי דשם הוי' בשם אלקים (כדלקמן). אבל כשחטא ופגם והעביר את הדרך אינו יכול להמשיך מבחינת הוי' (מאחר שפגם בשם הוי'), וצריך להמשיך מבחינה שלמעלה משם הוי'. והמשכה זו היא על ידי עבודת התשובה.

וביאור ענין ב' דרגות אלו הוא, דבהוי' הוא האלקים יש ב' פירושים וענינים:

הא', שגם הצמצום דשם אלקים הוא הוי'. דהנה הוי' הוא לשון מהוה, דכל ההתהוות היא משם הוי', אלא שבכדי שתהיה ההתהוות בפועל בבחינת יש ודבר נפרד, זהו על ידי שם אלקים שהוא מעלים ומסתיר על שם הוי', כמו שכתוב כי שמש ומגן הוי' אלקים. וזהו הוי' הוא האלקים, דהגם שההתהוות בפועל ובגילוי היא משם אלקים כמו שכתוב בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, ול"ב פעמים אלקים נאמר במעשה בראשית, שמצד זה נעשה העולם ליש ודבר נפרד, הנה על זה בא הציווי וידעת גו' כי הוי' הוא האלקים, שגם שם אלקים המצמצם ומעלים הוא הוי', דהוי' ואלקים

"דע את אלוהי אביה ויעבדוהו בקרב ש"ה"

תוכניות בלימוד החסידות תשפ"ה

תלמידי ישיבות גדולות ואברכי כוללים מוזמנים להצטרף
לאחת מתוכניות הלימוד בספר התניא ובמאמרי חסידות

מבחנים שליש ראשון - חודש כסלו

המבחנים יתקיימו ב"ט כסלו בבנייני האומה

ניתן להירשם עד ר"ח כסלו

מאמרי
ה'עצמת חדק'
ואדמו"ר הרשב"ב

תכנית
חדשה

תניא - לקוטי אמרים

חזרה על פרקים א-נג
לתלמידים שנבחנו בהצלחה
על כל לקוטי אמרים

פרקים לה-נג
לתלמידים שנבחנו בהצלחה
על פרקים א-לד

פרקים א-ז
למטטרפים חדשים

שער היחוד
והאמונה
פרקים א-ז

מאמרים מבעל התניא

על מועדי השנה, לימוד התורה
וקיום המצוות חוברת א

רישום

אצל הנציגים בישיבות

עמדות נדרים פלוס'

במשרדי 'לב לדעת'

טלפון: 072-221-9050 שלוחה 5

הרשמה חובה / לא ניתן להיבחן על חומר שנבחנו עליו בהצלחה בעבר

מלגות

תניא ומאמרים על כל יחידת לימוד: מציון 85 ומעלה 400 ₪ | מציון 75 ומעלה 300 ₪
בונוס: ממוצע ציון 85 ומעלה ב-3 הבחינות במהלך השנה, על לקוטי אמרים/מאמרי אדה"ז מזכה ב-100 ₪ נוספים

מבחן חזרה כל לקוטי אמרים מציון 85 ומעלה 500 ₪ | מציון 75 ומעלה 400 ₪

המלגות ניתנות בכרטיס לב לדעת לרכישה ביריד החסידות י"ט כסלו,
רשת חנויות אושר עד, רשת חנויות ספרי אור החיים.

את ספרי הלימוד ניתן לרכוש בחנויות ספרי אור החיים ואצל הנציגים בישיבות

ניתן להאזין לשיעורי סיכום בתניא מאת הרב אפרים דמיובסקי שליט"א

בטלפון 03-6109099

לפרטים ויצירת קשר: 072-2219050

מענה אנושי בשלוחה 5, בימים א-ה, בין השעות 13:00-15:30

שו"ת עם רבני 'לב לדעת': 072-2219050

שלוחה 2, בימים א-ה, בין השעות 13:30-15:30, 21:30-23:00

לב
לדעת

תפארת שמשון